İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

NÂYİ OSMAN DEDE'NİN RAST MEVLEVÎ AYİNİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve ÖRENÇ

Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı

Müzik Teorisi ve Kompozisyon Programı

HAZİRAN 2018

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

NÂYİ OSMAN DEDE'NİN RAST MEVLEVÎ AYİNİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve ÖRENÇ
409151202

Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı

Müzik Teorisi ve Kompozisyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK

HAZİRAN 2018

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 409151202 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Merve ÖRENÇ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "NÂYÎ OSMAN DEDE'NİN RAST MEVLEVÎ AYİNİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Hikmet TOKER** .....
İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Şirin KARADENİZ .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **4 Mayıs 2018**
Savunma Tarihi : **4 Haziran 2018**

ÖNSÖZ

"Nâyi Osman Dede'nin Rast Mevlevî Ayini'nin Karşılaştırmalı İncelenmesi" başlıklı bu çalışma İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Teorisi ve Kompozisyon Programı yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Nâyi Osman Dede'ye ait Rast Mevlevî Ayini'nin ele alınan beş farklı nüshası, donanım, usûl, kullanılan perdeler, değiştirici işaretler, ölçü sayısı, röpriz, dolap ve süslemeler bakımından gösterdiği değişim ve benzerlikler konu edilmiştir.

Öncelikle iki buçuk ay gibi kısa bir sürede çalışmanın ortaya çıkması için konu seçiminden tezin oluşumuna kadar desteğini ve tecrübesini benimle paylaşan değerli danışmanım Prof. Dr. Nilgün DOĞRUSÖZ'e teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emeği ve desteği çok büyük olan Doç. Dr. Ozan BAYSAL ve Prof. Dr. Gözde ÇOLAKOĞLU SARI'ya; lisans eğitimimin başlangıcından beri her an yanımda bulunan Öğretim Görevlisi Dilhan YAVUZ ve Dr. Öğretim üyesi Şirin KARADENİZ'e; İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Osmanlı Türk Müziği ARastırma Grubu üyelerine ve değerli paylaşımları için Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevli Sayın Volkan KAYA'ya teşekkürü borç bilirim.

Mayıs 2018 Merve ÖRENÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **x**
ÇİZELGE LİSTESİ ..... **xii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xiv**
ÖZET ..... **xvi**
SUMMARY ..... **xviii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Çalışmanın Amacı 1
1.2 Çalışmanın Yöntemi 1
2. KÜNYE VE TERİMLER **3**
3. DEFTERLERİN TANITIMI **9**
3.1 Abdülkadir Töre Nüshası 9
3.2 Emin Dede Nüshası 11
3.3 Darülelhân Nüshası 14
3.4 Sadettin Heper Nüshası 14
3.5 Ahmet Çalışır Nüshası 15
4. RAST MEVLEVİ AYİNİ NÜSHALARININ KARŞILAŞTIRILMASI **17**
4.1 Birinci Selam 17
4.1.1 Ölçü sayısı ve usûl 17
4.1.2 Donanım ve kullanılan perdeler 18
4.1.3 Röpriz ve dolap kullanım 22
Çizelge 4.2 : Birinci selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi. 22
4.1.4 Süsleme 23
4.2 İkinci Selam 25
4.2.1 Ölçü sayısı ve usûl 25
4.2.2 Donanım ve kullanılan perdeler 27
4.2.3 Röpriz ve dolap kullanımı 32
4.2.4 Süsleme 32
4.3 Üçüncü Selam 35
4.3.1 Ölçü sayısı ve usûl 35
4.3.2 Donanım ve kullanılan perdeler 39
4.3.3 Röpriz ve dolap kullanımı 42
4.3.4 Süsleme 43
4.4 Dördüncü Selam 49
4.4.1 Ölçü sayısı ve usûl 49
4.4.2 Donanım ve kullanılan perdeler 51
4.4.3 Röpriz ve dolap kullanımı 55
4.4.4 Süsleme 56
5. SONUÇ **59**
KAYNAKÇA **63**
EKLER **65**
ÖZGEÇMİŞ **173**

KISALTMALAR

A.Ç : Ahmet Çalışır Nüshası
A.T : Abdülkadir Töre Nüshası
A-E-U : Arel Ezgi Uzdilek Sistemi
bkz. : Bakınız
D.E : Darülelhân (Konservatuvar) Nüshası
D.R : Doktor
E.D : Emin Dede Nüshası
İTÜ : İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. : Profesör Doktor
S.H : Sadettin Heper Nüshası
N.A : Notaya Alan
B : Besteci
U : Usûl
M : Makam
F : Form

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.1 : Ele alınan nüshalar için kullanılan kısaltmalar. 2
Çizelge 2.1 : Künye. 7
Çizelge 4.1 : Birinci selam ölçü sayısı ve usûl tablosu. 17
Çizelge 4.2 : Birinci selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması. 22
Çizelge 4.3 : Birinci selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi. 20
Çizelge 4.4 : İkinci selam usûl ve ölçü sayısı dağılımı. 27
Çizelge 4.5 : İkinci selam donanım dağılımı. 27
Çizelge 4.6 : İkinci selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması. 31
Çizelge 4.7 : İkinci selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi. 32
Çizelge 4.8 : Üçüncü Selam içerisindeki usûl dağılımının gösterilişi. 39
Çizelge 4.9 : Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması. 41
Çizelge 4.10 : Üçüncü Selam donanım dağılımının gösterilişi. 42
Çizelge 4.11 : Üçüncü selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi. 44
Çizelge 4.12 : İkinci selam ile aynı şekilde kullanılan ölçülerin gösterilişi. 50
Çizelge 4.13 : Dördüncü selam sonunda kullanılan usûl ve ölçü sayılarının gösterilişi. 51
Çizelge 4.14 : Dördüncü selam donanım tablosu. 52
Çizelge 4.15 : Dördüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması. 55
Çizelge 4.16 : Dördüncü selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi. 53

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : A.T Nüshası eser başlığı. 3
Şekil 2.2 : E.D Nüshası eser başlığı. 3
Şekil 2.3 : A.T Nüshası ikinci selam. 4
Şekil 2.4 : A.T Nüshası üçüncü selam. 4
Şekil 2.5 : A.T Nüshası dördüncü selam. 4
Şekil 2.6 : E.D Nüshası ikinci selam. 4
Şekil 2.7 : E.D Nüshası üçüncü selam. 5
Şekil 2.8 : E.D Nüshası dördüncü selam. 5
Şekil 2.9 : A.T Nüshasında kullanılan "Terennüm Nay" ifadesi. 5
Şekil 2.10 : E.D Nüshasında kullanılan "Terennüm Nay" ifadesi. 5
Şekil 2.11 : A.T Nüshası 10/8 Aksak bölümü. 6
Şekil 2.12 : E.D Nüshası Aksak bölümü. 6
Şekil 2.13 : A.T Nüshası 3/4 semai bölümü. 6
Şekil 2.14 : E.D Nüshası son peşrev bölümü. 6
Şekil 2.15 : E.D Nüshası son yürük bölümü. 6
Şekil 3.1 : Abdülkadir Töre'ye ait 2 numaralı Âyin-i Şerif defteri. 10
Şekil 3.2 : Abdülkadir Töre Defteri içindekiler kısmı. 11
Şekil 3.3 : Emin Dede defterini kütüphaneye bağışlandığını belirten not. 12
Şekil 3.4 : Emin Dede defteri ön kapak 12
Şekil 3.5 : Emin Dede defteri iç kapak 12
Şekil 3.6 : Emin Dede defteri içindekiler kısmı. 13
Şekil 4.1 : A.T Nüshası birinci selam usûl ve ölçü sayısı. 17
Şekil 4.2 : Birinci selam usûl ve ölçü sayısı gösterilişi. 18
Şekil 4.3 : Birinci selam donanım karşılaştırması. 19
Şekil 4.4 : Birinci selam içerisinde kullanılan perdelerin gösterilişi. 19
Şekil 4.5 : A.T Nüshasında yer alan bağ kullanımı. 23
Şekil 4.6 : Birinci selam bağ kullanımının gösterilişi. 23
Şekil 4.7 : Birinci selam içerisinde bağ kullanımının gösterilişi. 24
Şekil 4.8 : E.D Nüshası bağ kullanımının gösterilişi. 24
Şekil 4.9 : E.D Nüshası bağ kullanımının gösterilişi. 24
Şekil 4.10 : A.T Nüshası triole kullanımının gösterilişi. 24
Şekil 4.11 : Birinci selam triole kullanımının karşılaştırması. 25
Şekil 4.12 : İkinci selam ölçü sayısı karşılaştırması. 25
Şekil 4.13 : A.T Nüshası ikinci selam usûl ve donanımı. 26
Şekil 4.14 : E.D Nüshası ikinci selam usûl gösterimi. 26
Şekil 4.15 : E.D Nüshasının ikinci selam girişinde yapılan metin tamirinin gösterilişi. 26
Şekil 4.16 : İkinci selam donanım karşılaştırması. 27
Şekil 4.17 : A.T Nüshasında Buselik perdesi için kullanılan 1 koma diyez işareti. 28
Şekil 4.18 : A.T Nüshasında Çargâh perdesinde 1 koma diyezin kullanımı. 28
Şekil 4.19 : İkinci selam içinde kullanılan değiştirici işaretler. 28
Şekil 4.16 : A.T Nüshasında Dügâh perdesinde yapılan kalış. 29

Şekil 4.21 : A.T Nüshasında kullanılan Sünbüle perdesi. 29
Şekil 4.22 : E.D Nüshasında kullanılan Muhayyer ve Tiz Segâh perdelerinin gösterilişi. 29
Şekil 4.23 : Buselik perdesi kullanımının karşılaştırması. 30
Şekil 4.24 : İkinci selam içinde kullanılan Muhayyer ve Sünbüle perdelerinin gösterilişi. 31
Şekil 4.25 : A.T Nüshası İkinci selamında triole kullanımının gösterilişi. 32
Şekil 4.26 : A.T Nüshası İkinci selamında triole kullanımının gösterilişi. 32
Şekil 4.27 : A.T Nüshası İkinci selamında triole kullanımının gösterilişi. 32
Şekil 4.28 : İkinci selamda triole kullanımının karşılaştırması. 33
Şekil 4.29 : A.T Nüshası İkinci selamında bağ kullanımının gösterilişi. 33
Şekil 4.30 : E.D Nüshası İkinci selamında çarpma kullanımının gösterilişi. 33
Şekil 4.31 : İkinci selamında çarpma kullanımının karşılaştırılması. 34
Şekil 4.32 : İkinci selamında kullanılan çarpma bağı. 34
Şekil 4.33 : Üçüncü selam ölçü sayısı karşılaştırması. 35
Şekil 4.34 : A.T Nüshası üçüncü selam usûl bölünmesinin gösterilişi. 35
Şekil 4.35 : Üçüncü selam 10/8 Aksak bölümünün karşılaştırması. 36
Şekil 4.36 : A.T Nüshası üçüncü selam semai bölümü. 36
Şekil 4.37 : Üçüncü selam semai bölümlerinin karşılaştırması. 37
Şekil 4.38 : D.E Nüshası üçüncü selam usûl çizgisinin gösterilişi. 38
Şekil 4.39 : A.T Nüshası üçüncü selam içerisinde kullanılan değiştirici işaretlerin gösterilişi 39
Şekil 4.40 : Üçüncü selam donanımının karşılaştırması. 40
Şekil 4.41 : E.D Nüshası üçüncü selam içerisinde kullanılan değiştirici işaretlerin gösterilişi 40
Şekil 4.42 : Üçüncü selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi. 40
Şekil 4.43 : E.D Nüshasında bağ kullanımının gösterimi. 43
Şekil 4.44 : E.D Nüshasında bağ kullanımı. 43
Şekil 4.45 : E.D Nüshasında çarpma kullanımının orijinal notası üzerinde gösterimi 43
Şekil 4.46 : E.D Nüshasında çarpma kullanımı. 43
Şekil 4.47 : Üçüncü selam içerisinde çarpma bağının kullanımının karşılaştırması. 44
Şekil 4.48 : A.T Nüshasının dördüncü selam sonunda Osmanlı Türkçesi ile yazdığı not. 50
Şekil 4.49 : E.D nüshası son peşrev in gösterilişi. 50
Şekil 4.50 : E.D nüshası son yürük'ün gösterilişi. 50
Şekil 4.51 : A.T Nüshasının dördüncü bölümünde Triole kullanımının gösterilişi. 56
Şekil 4.52 : E.D Nüshasında bağ kullanımının gösterimi. 56
Şekil 4.53 : E.D Nüshasında bağ kullanımının gösterimi. 56
Şekil 4.54 : D.E Nüshasında bağ kullanımının gösterimi. 56
Şekil 4.55 : D.E Nüshasında çarpma ile bağ kullanımının gösterimi. 57
Şekil 4.56 : S.H Nüshasında bağ kullanımının gösterimi. 57
Şekil B.1 : Düyek usûlü. 67
Şekil C.1 : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi. 85
Şekil D.1 : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini. 104
Şekil E.1 : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi. 122
Şekil F.1 : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam. 136

NÂYİ OSMAN DEDE'NİN RAST MEVLEVİ ÂYİNİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

ÖZET

Geleneksel Türk Musikisi formları içerisinde önemli bir yer alan Mevlevî Ayinlerinden Nâyi Osman Dede'nin Rast Mevlevî Ayini'nin günümüze ulaşmış beş farklı nüshasının karşılaştırılması çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Daha önce alanda çalışılmadığını tahmin ettiğimiz; Süleymaniye Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü'nde yer alan Emin Dede ve yine aynı kütüphanede Ekrem Karadeniz Arşivi'nde yer alan Abdülkadir Töre'ye ait iki el yazması eser, daha önce çalışılmadığı için temel alınarak; Darülelhan, Sadettin Heper ve Ahmet Çalışır nüshaları ile karşılaştırmaları yapılmıştır. Darülelhan ve Sadettin Heper defterlerinin genel olarak kabul görmesi, Ahmet Çalışır'ın tercih edilmesi ise yapılan son çalışma olarak günümüzde nasıl değerlendirildiğini görebilmek içindir. *Mus2* nota yazım programıyla yeniden yazılarak elektronik aktarılan notalar, belirlenen kronolojik sıraya göre dizilmiş, donanım, usûl, perde dağılımı ve süslemeler göz önünde bulundurularak edisyon kritik yöntemiyle karşılaştırmaları yapılmış; benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılarak, elde edilen bulgular oluşturduğumuz Çizelge ve görseller ile somutlaştırılmıştır.

Tespit edilen farklılıklar sonuç bölümünde yorumlanmış ve ardından ek olarak; Emin Dede ve Abdülkadir Töre'ye ait Süleymaniye kütüphanesinden dijital şekilde alınan orijinal notalar ile diğer versiyonların *Mus2* nota yazım programıyla yeniden yazdığımız versiyonlarına yer verilmiştir.

A COMPARATIVE STUDY OF NAYI OSMAN DEDE'S RAST MEVLEVI AYINI

SUMMARY

The comparison of the five different versions of Nâyi Osman Dede's Rast Mevlevi Ayini from Mevlevi Ayins, which has an important place in traditional Turkish music forms, constitutes the subject of our work. Emin Dede at the Suleymaniye Library Rare Books and a handwritten work by Abdulkadir Töre at the Archives of Ekrem Karadeniz, which is found at the same library, because of previously not working in the field, they're based on our work and was compared with works belonging to Darülelhan, Sadettin Heper and Ahmet Calışır.

The general acceptance of Darülelhan and Sadettin Heper's books, and the preference of Ahmet Çalışır as a recent study, is to see how these works are being evaluated today. The musical notes that were rewritten by *mus2* note writing program were arranged according to the chronological order determined and compared with the edition critical method considering hardware, method, pitch distribution and ornamentation. The differences detected were interpreted in the result section and then additionally; Emin Dede and Abdulkadir Töre from the Süleymaniye library, originally recorded in digital format and other versions of the *Mus2* rewritten version of the note was written.

1. GİRİŞ

Osmanlı-Türk müziğinde, repertuarın ustadan çırağa aktarılması "meşk" olarak adlandırılan bir öğretim sistemi ile olmuştur. Bununla birlikte, zaman zaman müziği yazma girişimlerinde bulunulmuştur (Doğrusöz,Uruş:2012). Musiki kültürümüz şaheserlerinin başında gelen Mevlevi Ayinleri'nin de meşk usûlü ile günümüze dek gelmesi ve hayat bulması son derece değerlidir. Meşk'in getirdiği olumlu sonuçların yanında olumsuz noktalarını da görmezden gelmemek gerekir. Yazılı kaynakların yetersizliği ve sözel aktarımdaki eksiklik gibi unsurlar geçmişe ışık tutmak konusunda negatif bir durum yaratmaktadır. Bu sebepledir ki; ulaşabildiğimiz kadar eski kaynakları gün yüzüne çıkarmak ve geçmişi aydınlatarak günümüzü anlamaya çalışmak, hazırlanan bu tezin önemini arz etmektedir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Abdülkadir Töre ve Emin Dede'ye ait olan Nâyi Osman Dede'nin Rast Mevlevi Ayini'nin daha önceden incelenmemiş olmasından dolayı seçilen bu iki yazma eser; en yaygın olan ve ulaşılabilen Darülelhan ve Sadettin Heper yazısı ile günümüz çalışmalarından emsal teşkil etmesi bakımından Ahmet Çalışır'ın nüshası seçilmiştir. Abdülkadir Töre ve Emin Dede'ye ait iki yazma temel alınarak; Darülelhan, Sadettin Heper ve Ahmet Çalışır'a ait toplam beş nüsha karşılaştırılmış ve ortaya çıkan farklılıkların, günümüze kadar nasıl ve ne derece değişim gösterdiği saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın günümüz ve gelecek müzik insanlarına katkıda bulunabilmesini ayrıca hedeflemekteyiz.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmaya konu olacak Mevlevi Ayini nüshaları belirlenmiş ve seçilen kişilerin yaklaşık olarak tespit edilen tarihsel süreçlerine göre kronolojik olarak sıralanmıştır. Yapılan literatür çalışması sonucunda, seçilen nüshalardan özellikle Abdülkadir Töre'ye ait kaynakların az olması çalışmaya zorluk oluşturmuştur. Süleymaniye Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü'nde yer alan Emin Dede ve Abdülkadir Töre'ye ait defterler kütüphaneden dijital şekilde temin edilmiştir. Çalışmada ilk olarak ele

alınacak nüshalardan Emin Dede'ye ait olan Hamparsum müzik yazısı ile günümüze gelen yazma, Arel-Ezgi-Uzdilek sistemi notasyonuna çevirisi yapılmıştır. Sonrasında ise Emin Dede ve Abdülkadir Töre'ye ait yazmanın güfteleri çeviri yazımı yapılarak, *Mus2* nota yazım programı kullanılarak, diğer nüshalarla birlikte notaya alınmış ve dijital ortama aktarılmıştır. Daha önceden kronolojik olarak sıraya konulan metinlerin, edisyon kritik yöntemi kullanılarak tahlili ve karşılaştırması yapılarak, benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin, ölçü sayısı ve usûl, donanım ve kullanılan perdeler, röpriz ve dolap kullanımı, süsleme ve künye başlıkları altında açıklanarak, anlaşılır olması adına Çizelgeler oluşturup görsel hale getirerek anlaşılmasını kolaylaştırmaya gayret edilmiştir. Kalış yapılan perdeleri tespit ederken çeşniler ele alınmamış, dönemlerin musiki anlayışındaki farklılık göz önünde bulundurularak, sadece perdeler üzerinde durulmuştur. Çalışma içerisinde nüshalardan bahsederken kısaltmalara ihtiyaç duyulmuş ve kısaltmalar Çizelge 2.1'deki gibi kullanılmıştır (bkz. Çizelge 1.1).

Çizelge 1.1 : Ele alınan nüshalar için kullanılan kısaltmalar.

Abdülkadir Töre	A.T
Emin Dede	E.D
Darülelhan	D.E
Sadettin Heper	S.H
Ahmet Çalışır	A.Ç

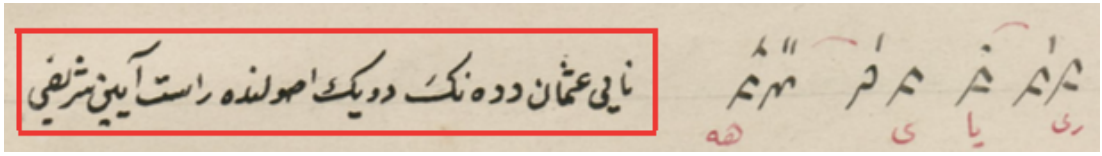
2. KÜNYE VE TERİMLER

Karşılaştırması yapılacak nüshaların künyeleri, Töre (bkz. Şekil 2.1) ve Emin Dede (Şekil 2.2) defterlerinde Osmanlı Türkçesi, diğer üç yazmada ise latin harfleriyle yazılmıştır. A.T nüshasının eser listesinde ilk sırada yer alan Mevlevî Âyini, "Nayi Osman Efendi'nin Düyek Usûlünde Rast Ayin-i Şerif" başlığını taşımaktadır (bkz.Şekil 2.1).

Şekil 2.1 : A.T Nüshası eser başlığı.

Emin Dede'ye ait Hamparsum müzik yazısında da aynı Töre'de olduğu gibi Osmanlı Türkçesi ile, eserin sol kenarında "Nayi Osman Dede'nin Düyek Usûlünde Rast Ayin-i Şerifi" olarak belirtilmiştir (bkz. Şekil 2.2).

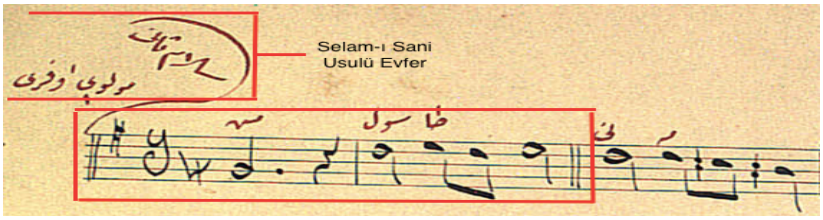

Şekil 2.2 : E.D Nüshası eser başlığı.

Ele alınan diğer üç nüsha olan Darülelhan, Heper ve Çalışır'da ise latin harfleriyle Birinci Selam başında, verilen isimler görülebilmektedir. A.Ç nüshası dışında usûl Düyek, A.Ç'de ise Ağır Düyek olarak belirtilmiştir (bkz. Ek E). Nüshaların künyesi Çizelge 2.1'de görülebilmektedir (bkz. Çizelge 2.1).

Karşılaştırması yapılan nüshalarda kullanılan terimler birbirinden farklılık göstermektedir. A.Ç nüshasında Birinci Selam yazı ile belirtilirken diğerlerinde böyle bir durum söz konusu değildir. A.T nüshasında terimler Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır (bkz. Ek A). İkinci selam donanımı "Selâm-ı Sânî Usûlü Evfer ve Mevlevî Evferî" (bkz. Şekil 2.3), üçüncü selam "Selâm-ı Sâlis Usûlü Frenkçin" (bkz. Şekil 2.4)

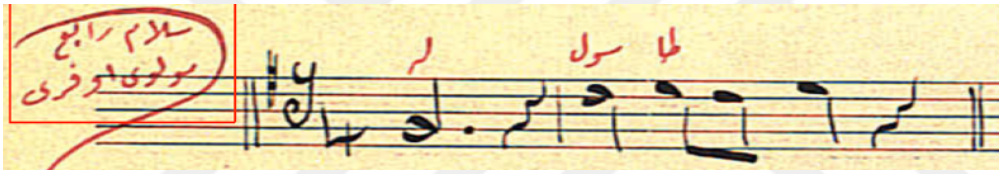
ve dördüncü selamda ise “Selâm-ı Râbî Usûlü Evfer” (bkz. Şekil 2.5) yazılmış olduğu görülmektedir.

Şekil 2.3 : A.T Nüshası ikinci selam.

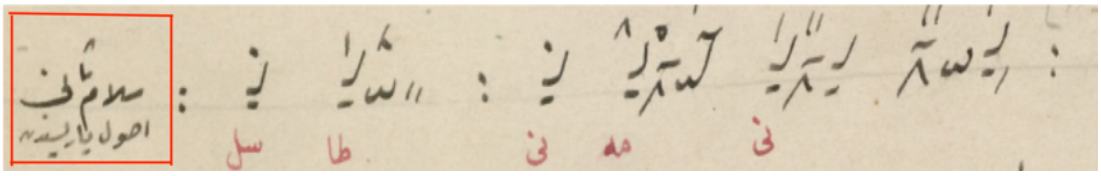

Şekil 2.4 : A.T Nüshası üçüncü selam.

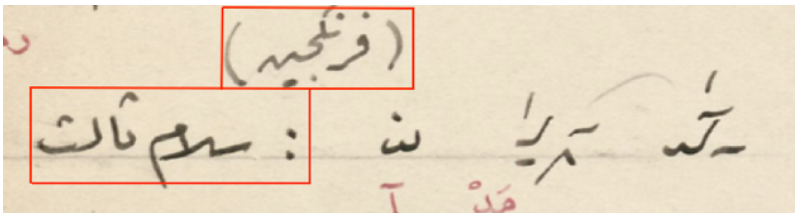
Şekil 2.5 : A.T Nüshası dördüncü selam.

E.D defterinde de terimler Osmanlı Türkçesi ile yazılmış ve ikinci selamın başında “Selâm-ı Sâni Usûlü Yarıdan “ diyerek not düşülmüştür (bkz. Şekil 2.6).

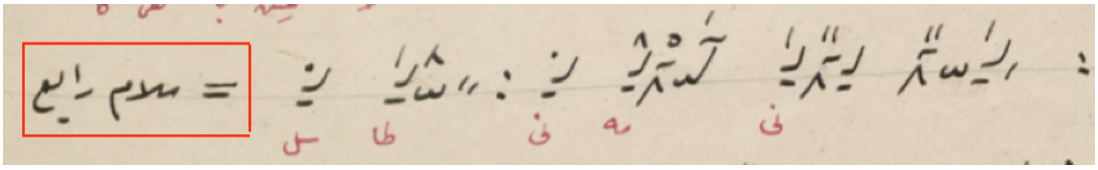

Şekil 2.6 : E.D Nüshası ikinci selam.

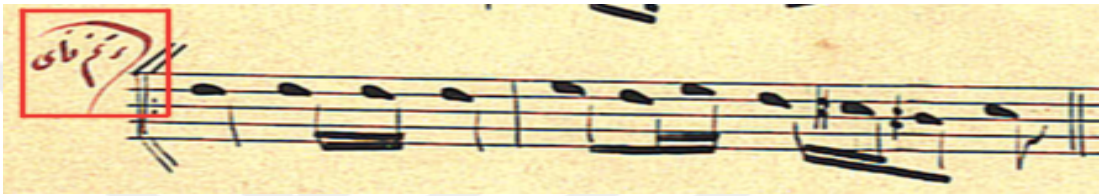
“Usûlü Yarıdan” ile belirtilen ikinci selam başındaki ölçü, ritmik olarak eksik kaldığından, yeniden notaya aldığımız şeklinde ikilik es ile metin tamiri yapılmıştır (bkz. Ek B). Üçüncü selam için “Selâm-ı Sâlis Usûlü Frenkçin” (bkz. Şekil 2.7) ve dördüncü selam için “Selâm-ı Rabi” yazılmış ancak usül belirtilmemiştir (bkz. Şekil 2.8).

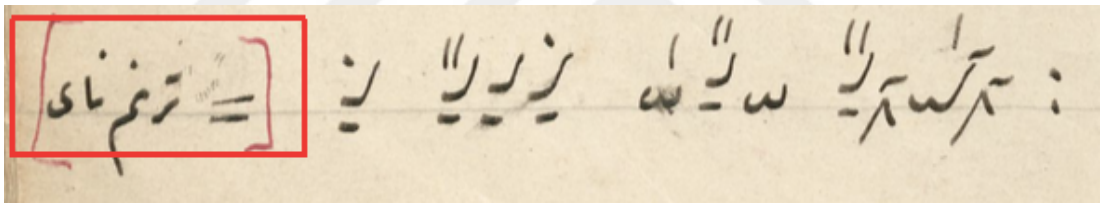
Şekil 2.7 : E.D Nüshası üçüncü selam.

Şekil 2.8 : E.D Nüshası dördüncü selam.

Şekil 2.9 : A.T Nüshasında kullanılan "Terennüm Nay" ifadesi.

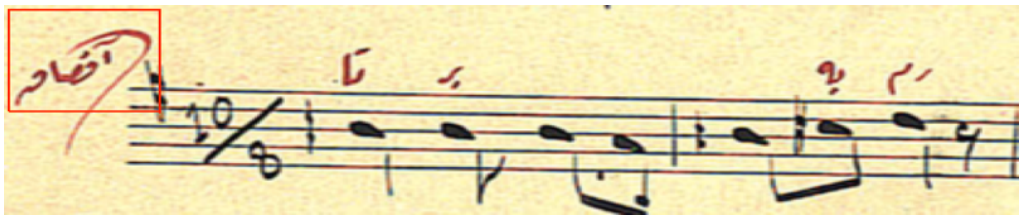

Şekil 2.10 : E.D Nüshasında kullanılan "Terennüm Nay" ifadesi.

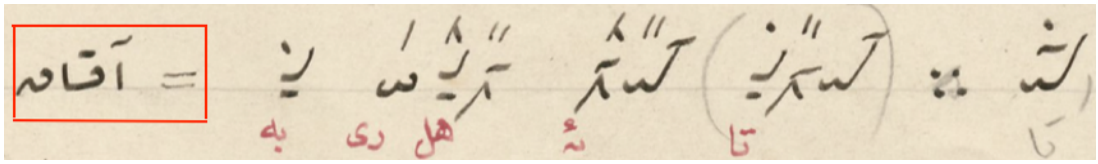
A.T ve E.D nüshalarında "Terennüm" ifadesinin yerine, Osmanlı Türkçesi ile "Terennüm Nay" (bkz. Şekil 2.9, bkz. Şekil 2.10) yazılmıştır ve bu kullanım diğer nüshalarda

mevcut değildir. A.Ç'de terennümü belirtecek herhangi bir ifade yer almazken, D.E'de "Saz", S.H nüshasında ise "Terennüm" başlıkları kullanılmıştır.

10/8'lik bölümde A.T (bkz. Şekil 2.11) ve E.D nüshasında "Aksak" (bkz. Şekil 2.12), S.H'de "Aksak Semai" yazısıyla belirtilmiş, diğer iki nüshada ise böyle bir kullanıma Rastlanmamıştır.

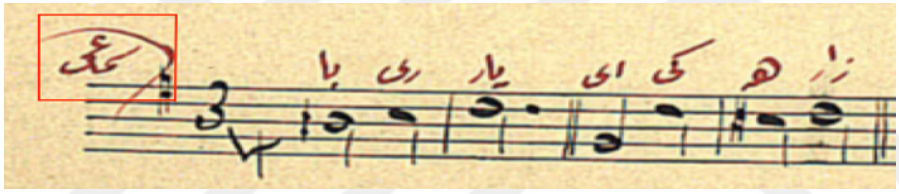

Şekil 2.11 : A.T Nüshası 10/8 Aksak bölümü.

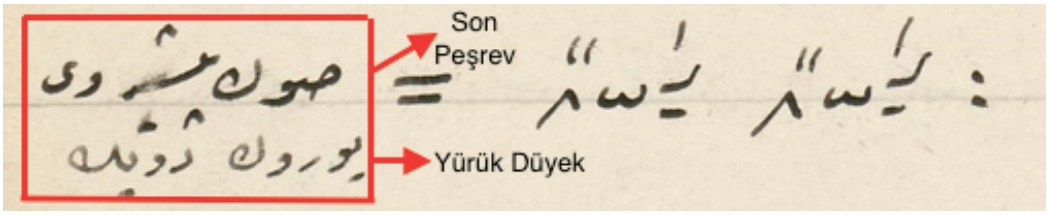
Şekil 2.12 : E.D Nüshası Aksak bölümü.

Üçüncü selam bölümünde Töre, 3/4 yazdığı ancak 6 vuruş tamamlandığında çift çizgi çektiği yürük semai için sadece "Semai" ile belirtmiş (bkz. Şekil 2.13), dördüncü selam sonunda ikinci selama döndüğünden yürük semai ve semai başlıklarını kullanmamıştır.

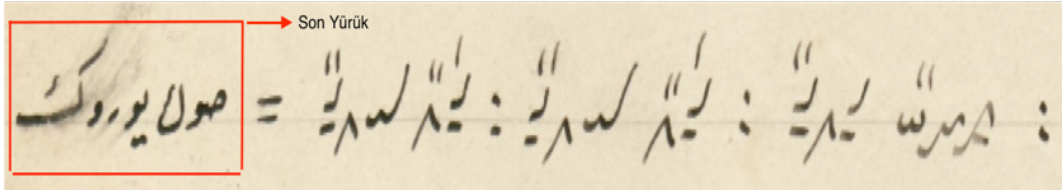

Şekil 2.13 : A.T Nüshası 3/4 semai bölümü.

E.D'de ise dördüncü selama kadar üç zaman için bir ifade kullanılmamış, son peşreve geçildiğinde "Yürük Düyek" (bkz. Şekil 2.14) ve ardından "Son Yürük " ifadeleri kullanılmıştır (bkz. Şekil 2.15).

Şekil 2.14 : E.D Nüshası son peşrev bölümü.

Şekil 2.15 : E.D Nüshası son yürük bölümü.

İncelediğimiz versiyonların künyelerini bütün bir halde göstermek gerekirse Çizelge 2.1' deki gibi görüntü ortaya çıkmaktadır (bkz. Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1 : Künye.

	KÜNYE
N.A	Abdülkadir Töre
	Nayi Osman Efendi'nin Düyek Usûlünde Rast Âyin-î Şerif
B:	Nayi Osman Dede
U:	Düyek
M:	Rast
F:	Mevlevî Âyini
N.A	Emin Dede
	Nayi Osman Dede'nin Düyek Usûlünde Rast Âyin-î Şerifi
B:	Nayi Osman Dede
U:	Düyek
M:	Rast
F:	Mevlevî Âyini
N.A	Darülelhân
	Rast Makamında Mevlevî Âyini Nayi Osman Dede'nin
B:	Nayi Osman Dede
U:	Düyek
M:	Rast
F:	Mevlevî Âyini
N.A	Sadetttin Heper
	Rast Âyin-i Şerifi
B:	Nayi Osman Dede
U:	Düyek
M:	Rast
F:	Mevlevî Âyini
N.A	Ahmet Çalışır
	Rast Mevlevî Âyîn-i Şerif'i
B:	Nayi Osman Dede
U:	Ağır Düyek
M:	Rast
F:	Mevlevî Âyini

3. DEFTERLERİN TANITIMI

3.1 Abdülkadir Töre Nüshası

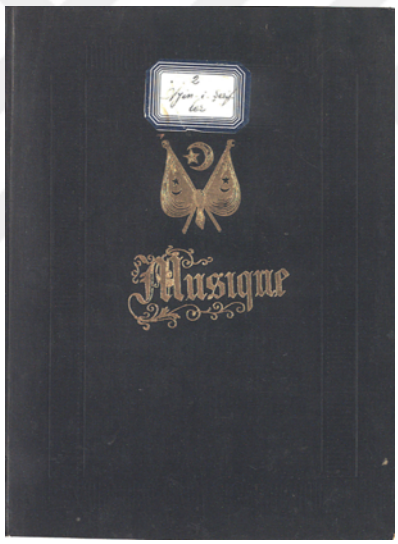
Türk müziği nazariyatı alanında yaptığı çalışmalarla bilinen Töre, 1873 yılında Doğu Türkistan'ın Kaşgar kentinde doğmuş, 5 (beş) yaşlarındayken babasının elçilik görevi nedeniyle İstanbul'a gelmiştir. Bir süre İstanbul'da yaşadıktan sonra Kaşgar'a geri dönmüş, ancak Çin işgali sebebiyle bugün Hindistan sınırlarında dağlık bir bölge olan Keşmir'e gitmek zorunda kalmışlardır. Töre'nin sağlık sorunlarından ötürü buradaki hayatlarını sürdürmekte zorlanarak tekrar İstanbul'a dönmüşlerdir (Öztuna,1969). İlk öğrenimini Aksaray'da tamamladıktan sonra sırasıyla Rüşdiye ve İdâdî'ye devam etmiştir. Bugün Mülkiye olarak anılan Mektebi Mülkiye-yi Şahâne'ye başlamış, ancak buradaki eğitimini tamamlayamamıştır. Dahiliye ve Hariciye Nezaretleri'nde çalışmış ve bu görevinden emekliye ayrılmıştır. 1946 yılında vefat etmiş Eyüp Sultan'daki aile kabristanına defnedilmiştir (Hazman,2014).

Müzik eğitimine 12 (on iki) yaşında Kanûnî Hüseyin Halid Bey ile başlamış, dönemin önemli kemanilerinden olan Kemani Tatyos ve Kemani Kirkor Efendiler ile keman çalışmıştır. Keman eğitiminin yanı sıra ney ve kanun sazlarına ilgi duymuş, ancak kemana ağırlık vermiştir. Ayrıca dergâhlarda pek çok ilâhi ve durak meşk ederek zâkirlik ve hânendelik alanında da kendini geliştirmiştir. Tasavvufi anlamda farklı tekke ve dergâhlarda bulunarak bu alanın önemli isimlerinden olmuştur (Özcan, 2012).

Bunların yanı sıra eğitimci yönü ile de ön plana çıkmış, Dârülbedâyi'nin Şark Mûsikisi bölümünde öğreticilik ve sersâzendelik görevlerini sürdürmüştür. Dârülelhan'ın kuruluşundan itibaren de nazariyat ve keman dersleri vermiştir. Kendi evinde açtığı Gülşen-i Mûsiki Mektebi'nde çok sayıda öğrenci yetiştirmiş, hayır kuruluşları yararına pek çok konser vermiştir. 1946 yılında Belediye Konservatuarı'ndan ayrıldıktan sonra musiki müfettişliği görevini sürdürmüştür. "Usûl-i Tâlim-i Keman" adlı bir keman metodu yayınlamıştır. Yoğunlukla nazariyat ve ses sistemleri alanlarında çalışmış, öğrencisi Ekrem Karadeniz ile birlikte bu konuda "Esâsât-ı Musikiyye ve Türk Musikisi'nde Terakki ve Tekâmül" başlıklı bir kitap hazırlamış ancak yayınlamaya ömrü vefa etmemiştir. Vefatından sonra bu çalışma "Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları" başlığıyla, öğrencisi Ekrem Karadeniz tarafından yayınlanmış ve Karadeniz

tarafından Töre'ye ithaf edilmiştir. Nazari çalışmaları öne çıkmış olsa da bestecilik yönü de olduğu bilinmektedir (Karadeniz, 2013).

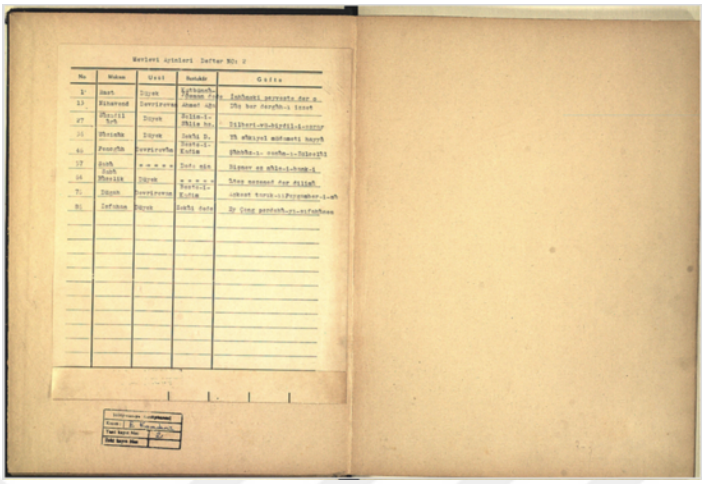
Çalışmamızda temel alınan iki eserden biri olan Abdülkadir Töre'nin Avrupa notası ile kağıda döktüğü el yazması, Süleymaniye Kütüphanesi'nde Ekrem Karadeniz Arşivi'nde yer alan 2 (iki) numaralı Âyin-i Şerif defteridir. Arşivde yer alan defter 28 cm x 21 cm boyutlarında, siyah renkte ve 92 sayfadır. Sayfaların köşelerine günümüz (Hint-Arap) rakamlarıyla 93 (doksan üç) olarak yazılsa da, Arapça el yazısı ile 92 (doksan iki) olarak belirtilmiş ve ilk 6 (altı) sayfası numaralandırmaya dahil edilmemiştir. Defter kapağı siyah renkte olup, üzerinde dönemin defter özelliklerinden olduğu bilinen işlemeli altın sarısı harfler ile "Musique" yazmaktadır (bkz. Şekil 3.1). Defter kapağının ardından ilk sayfa olarak matbu şekilde latin harfleriyle içerik eklenmiştir. Notaların yazımında siyah, güftelerin ve küçük notların belirtilmesinde kırmızı mürekkepli kalem kullanılmıştır.

Şekil 3.1 : Abdülkadir Töre'ye ait 2 numaralı Âyin-i Şerif defterinin dış kapağı.

Defterde sırasıyla; Rast Düyek Kutbünnâ-yi Osman Dede İnhâneki peyveste der o, Nihavend Devrirevan Ahmed Ağa Dûş ber dergâh-ı izzet, Sûzidilârâ Düyek Selim-i-Sâlis Hz. Dilberi-vü-biydil-i-esrar, Sûzinâk Düyek Zekâi Dede Yâ sâkıyel müdameti hayyâ, Pencgâh Devrirevân Beste-i-Kadim Şâhbâz-ı- cenân-ı-Zülcelâl, Sabâ Devrirevân Dede nin bişnev ez nâle-i-i bank-i, Sabâ Bûselik Düyek Dede'nin Âteş nezened der dilimâ, Dügâh Devrirevan Beste-i-Kadim Aşkest tarık-ıı Peygamber-imâ, Isfahan Düyek Zekâi Dede Ey Çeng perdehâ-yı-sıfahânem olmak üzere toplam 9 adet Mevlevi Ayini yer almaktadır (bkz. Şekil 3.2). Ele aldığımız Rast Mevlevi Ayini Töre tarafından Avrupa notasıyla yazıya dökülmüş ancak sözleri Osmanlı Türkçesi ile

yazılmasına rağmen notaların altına soldan sağa yerleştirilmiştir. Mus2 programıyla yeniden notaya alınıp, güfteleri Osmanlı Türkçesinden latinize ederek seslerin altına soldan sağa olacakşekilde yerleştirilmiştir.

Şekil 3.2 : Abdülkadir Töre Defteri içindekiler kısmı.

3.2 Emin Dede Nüshası

1883 yılında İstanbul'da doğan Emin Dede, Türk müziğinin en önemli son dönem neyzenlerinden olup, musikişinaslığı, hocalığının yanı sıra hattat yönüyle de bilinmektedir. Sırasıyla İbtidâî, Rüşdiye ve İdâdî eğitimlerinin ardından hukuk eğitimine başlamış ancak tamamlayamamıştır. Ardından Süleymaniye Medresesi'ndeki camii derslerine katılmıştır (Kanık, 2011).

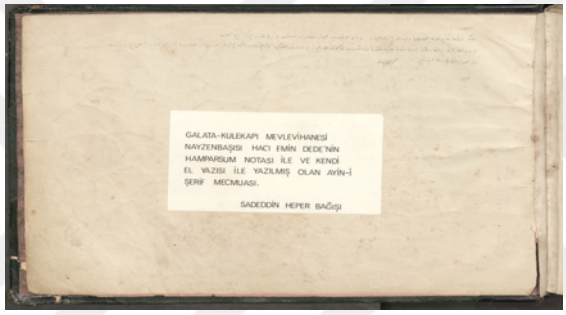
Müzik yaşamına hocasıyla meşk ettiği Nâyi Osman Dede'nin Rast ayini ile başlamıştır. Bu çalışmalarını Kulekapı Mevlevihânesi kudümzenbaşı Râif Dede'den geçtiği ayinlerle devam ettirmiş, daha sonra ise aynı mevlevihanede neyzenbaşı Aziz Dede ile ney meşk etmiştir. Eş zamanlı olarak nazariyat, Hamparsum ve Avrupa müzik yazısı alanında dersler almıştır. Bolâhenk Nuri Bey ile çok sayıda fasıl geçmiş, karcığar ve Buselik ayinlerini notaya almıştır. Galata Mevlevihânesi neyzenbaşı Hakkı Dede'nin ölümünün ardından çile doldurmadığı halde kendisine ''Dede'' ünvanı verilmiştir. Bu görevin yanı sıra tekkelerin ve zaviyelerin kapatıldığı 1925 yılına kadar Üsküdar Mevlevihanesi'nin de neyzenbaşılığını yapmıştır. Aynı zamanda Darülelhan'ın Türk Musikisi bölümü kapatılana kadar ney dersleri vermiştir (Öztuna,1969).

Emin Dede'nin bir diğer önemli özelliği, geçtiği her eseri en ufak ayrıntısına kadar Hamparsum müzik yazısıyla aktarmasıdır. Saadettin Nüzhet Ergun, Türk Musikisi

Antolojisi'nde Emin Dede'nin mükemmel bir mecmua ortaya koyduğunu belirtmektedir (Ergun, 1942).

19. yüzyılın en önemli hattat ve neyzenlerinden olan aynı zamanda bestekarlık yönüyle de parlayan Emin Dede, 1945 yılında hayatını kaybetmiş, Eyüp Gümüşsuyu Kabristanı'nda defnedilmiştir.

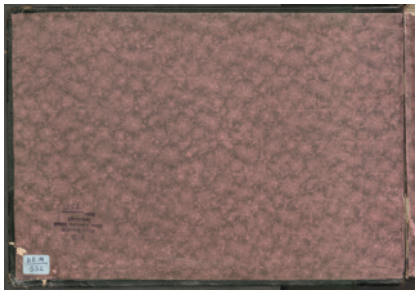
Yukarıda tanımlanan defterin karşılaştırması yapılacağı diğer farklı dört eser ise Emin Dede, Sadettin Heper, Darülelhân ve Ahmet Çalışır tarafından kaleme alınan çalışmalardır. Kronolojik olarak bakılan bu dört çalışmadan en eskisi ve temel aldığımız iki eserden bir diğeri, Sadettin Heper tarafından Galata Mevlevihanesi'ne bağışlandığı, defter kapağından sonraki sayfada matbu yazı ile belirtilen ve Hamparsum Müzik yazısı kullanılan Emin Dede yazmasıdır (bkz. Şekil 3.3).

Şekil 3.3 : Emin Dede defterinin kütüphaneye bağışlandığını belirten not.

Şekil 3.4 : Emin Dede defteri ön kapak

Şekil 3.5 : Emin Dede defteri iç kapak

22 cm x 32 cm boyutlarındaki defterin ön ve arka kapağı koyu yeşil (Şekil 3.4), iç kapakları ise pembe-siyah (gül kurusu) rengindedir (bkz. Şekil 3.5).

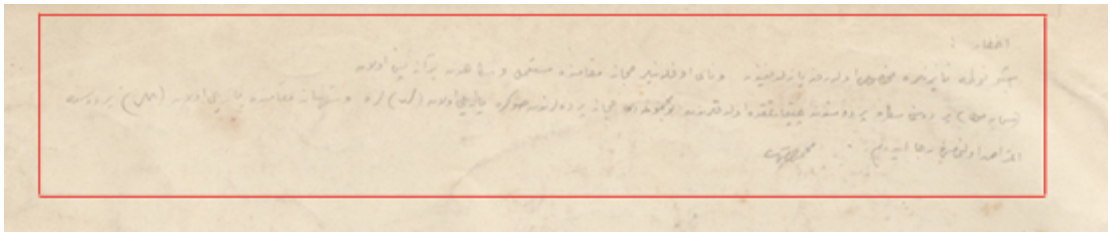
Defter içinde kullanılan kalem rengi Hamparsum müzik yazımı için siyah, güfteler için kırmızı mürekkep kalemdir. Sayfa köşelerine yazılan Osmanlı Türkçesine ait rakamlara göre defter 275 sayfadır ancak kapaklar ve üç sayfa rakamlara dahil edilmemiştir.

Sonraki sayfasında yine Osmanlı Türkçesi ile yazılmış dizin bulunmaktadır. Emin Dede defterdeki ayinleri Hamparsum müzik yazısı ile yazmış ve Ayin'den önce Rast Peşrevi sıralamıştır (bkz. Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : Emin Dede defteri içindekiler kısmı.

Sadettin Heper tarafından Galata Mevlevîhanesi'ne bağışlandığı, defter içerisinde belirtilen (bkz. Şekil 3.3) Emin Dede'ye ait yazmada Osmanlı Türkçesi ile perde kullanımları hakkında Mehmed Safvet tarafından bir not düşülmüştür (bkz. Şekil 3.7).

Şekil 3.7 : Emin Dede defteri içerisinde yer alan not

Hicaz makamında icra edilen Segâh ve Şehnaz makamında kullanılan Irak perdesinin bir komadan daha pest icra edilmesi gerektiğinden bahsedilen ve Osmanlı Türkçesinden yapılan notun Türkçe çevirisi şu şekildedir :

" İhtar : İş bu nota neyzenlere mahsus olarak yazdığından ve ney üfleyenler hicaz makamında müstamel ve Segâhtan biraz pes olan (si bemol) perdesinden çıkartmakta

olduklarından bu mecmuada hicaz perdelerinden sonra yazılı olan Segâh ve şehnaz makamında yazılı olan ırak perdesine itiraz olunmamasını rica ederim."

Mehmed Safvet

(imza)

3.3 Darülelhân Nüshası

Çalışmada Emin Dede'den sonra Darülelhan (Konservatuvar) nüshası ele alınmıştır. Konservatuvar Heyeti tarafından oluşturulan külliyat içerisinde Nayi Osman Dede'nin Rast Mevlevi Ayini, yedinci cilt 2 numaralı defterde yer verilmiştir. 372 sayfalık bu ciltte, içerisinde yer alan besteciler hakkında kısa bilgi verildikten sonra sırasıyla; Behram Ağa'nın Beyati makamında Peşrevi, Köçek Derviş Mustafa'nın Beyati Mevlevi Ayini, Nayi Osman Dede'nin Segâh peşrevi, Buhurizade Itri'nin Segâh Mevlevi Ayini ve ardından Nayi Osman Dede'nin Rast peşrevi ile Mevlevi Ayini ve her ayinin arkasında Farsça - Latince güfteleri yer almaktadır. Notaya alınma işlemi Ali Rifat, Rauf Yekta, Zekâizade Ahmet ve Dr. Suphi Bey tarafından oluşan Konservatuvar "Tasnif ve Tesbit Heyeti" tarafından yapılmıştır. Güfte yazımı ise Ahmet Avni Bey tarafından yapıldığını Rauf Yekta kısa bir teşekkürle belirtmiştir:

> Teşekkür
>
> Bu ciltten itibaren Mevlevi âyinlerinin Farsça olan güftelerinin –aynı vezinde- mânzum tercümeleri de külliyatımıza konulacaktır. Vezin ve kâfiye bağları altında bu tercümeleri yapmanın ne müşkil bir iş olduğunu erbabı takdir eder. (Mesnevi Şerif), (Fûsusil hikem), (Fihi ma mafih), (Menakıbı Sipehsâlâr) gibi şerheden Ahmet Avni B.E. tarafından yapılan bu çok kıymetli tercümelerden dolayı muhterem ve fazıl arkadaşımıza alenen teşekkür ederiz (Darülelhan Külliyatı Yedinci Cilt, 1934).

3.4 Sadettin Heper Nüshası

Sadettin Heper tarafından, Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumi'nin vuslatının 700.yılı olan 1973 senesine ithafen hazırlanan bu çalışma 1979 senesinde Konya Turizm Derneği'nin desteği ile yayımlanmıştır. Çalışmanın ön sözünde Heper, manevi bir hizmet olarak bu görevi üstlendiğini, Hazret-i Pir Efendimizin hizmetine sığınarak, Mevlevihanelerde okunan 43 (kırk üç) adet Ayin-i Şerif'in notalarını yazdığını belirtmektedir (Heper, 1979). Seçmiş olduğu 43 (kırk üç) Mevlevi Ayin'i notaya alırken faydalandığı kaynakları da; Bahariye ve Yenikapı Mevlevihaneleri Kudümzenbaşısı Zekai Dedezâde Hafız Ahmet Efendi, Yenikapı Mevlevihanesi Neyzen başısı Hacı Emin Efendi, Âyin-i Şerif bestekârlarından Ahmet Avni Bey ve

bu isimlerle yaptığı meşkler olarak dile getirmiştir (Heper, 1979). İstanbul Kızıltoprak – Kuzguncuk'ta hayat verdiği çalışmasında önsözünün ardından Feyzi Halıcı'nın *Mevlâna ve Musıki* başlıklı yazısı ve içerisinde bulunan ayinlerin listesine ve ardından sözleri Hz. Mevlâna'ya bestesi Mustafa Itri Efendi'ye ait olan Rast Nat'ı Şerif'e yer vermiştir. Devamında ise listede belirtilen sırayla peşrev ve ayinleri sıralamıştır. Notaya aldıktan sonra yazıya dökümünde ve hata olup olmadığını incelemek için yardım aldığı kişilere şu şekilde teşekkür etmektedir:

> Yazdığım Âyin-i Şerif notalarında bir hatâ bulunup bulunmadığını incelemek üzere bu notaları sazları ile bana dinleterek büyük yardımlarını gördüğüm değerli neyzenlerimiz Aka Gündüz Kutbay, Doğan Ergin ve değerli kanuni Cüneyd Kosal, notaları yayına hazırlamak üzere büyük bir ihtimamla yazan değerli nota hattatı Ziya Akyiğit'e ve Âyin-i Şerif metinlerini daktilo eden Nezih Uzel'e şükranlarımı sunarım. Şunu belirtmek isterim ki; insanoğlunun hatâdan salim olmayacağı bir gerçektir. Bu sebeple belki Rastlanacak bazı hatâların hoş görülmesi candan dileğimdir (Heper, 1979) .

3.5 Ahmet Çalışır Nüshası

Karşılaştırılmasını yaptığımız son kaynak ise Ahmet Çalışır'ın "Beste-i Kadimden Beste-i Cedide (Meydan Görmüş) Mevlevi Ayinleri" adlı çalışmasıdır. 1966 Yılında Konya'da doğan Çalışır, ilkokulu bitirdikten sonra hâfızlığını tamamlamıştır (Çalışır, 2010). Hasan Hüseyin Varol Hoca Efendi'nin ve Zekai Kaplan'ın yönlendirmesi ile Neyzen Sabreddin Özçimi Beyefendi'nin talebesi olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm güzel okuma yarışmalarında dereceler elde eden Çalışır; Konya İhtifal Heyeti ile düzenlenen mukâbelelerde âyinhan, Konya Selimiye Câmii'nde müezzin ve Konya Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu'nda ses san'atkarı olarak görev yapmıştır (Çalışır, 2010). Aynı zamanda Türk İleri Vakfı Tasavvuf Mûsikisi Korosu, Müsemma (Musiki, Sema, Mevlevi kültürünü aRastırma derneği) ve hocası Salahaddin Hidayetoğlu ile Türk Musikîsi İcra Heyeti ve Semâ Topluluğu'nun kuruculuğunu üstlenmiş, 1996 yılında Konya Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu'na genel sanat yönetmeni olarak atanmıştır. Bir süreliğine İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu'nda görev alan Ahmet Çalışır, 2003 yılından beri Konya Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu'ndaki görevine devam etmektedir (Çalışır, 2010).

2010 yılında yayımlanan çalışmanın güfteleri Dr. Yakup Şafak tarafından yazılmış, eserlerin kontrolü de Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu tarafından yapılmıştır (Çalışır, 2010). 54 (elli dört) adet ayine yer veren Çalışır, önsözünde kaynak olarak Konservatuvar, Sadettin Heper ve Fatih Salgar'ın çalışmalarını temel aldığını, Rauf

Yekta Bey ile mesai arkadaşlarının unutulmaması gerektiğini belirten teşekkürü yer almaktadır (Çalışır, 2010).

4. RAST MEVLEVİ AYİNİ NÜSHALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

İncelenen nüshaların karşılaştırması; ölçü sayısı ve usûl, donanım ve kullanılan perdeler, röpriz ve dolap kullanımı, süsleme başlıkları altında toplanarak benzerlik ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılacaktır.

4.1 Birinci Selam

4.1.1 Ölçü sayısı ve usûl

Ölçü sayılarının hesabı, tekrarlar iki kez sayılarak hesaplanmıştır. A.T Nüshasında ölçü sayısı 302'dir. E.D.'de 1526, D.E. ve A.Ç'de 153 iken S.H. nüshasında 154 olarak görmekteyiz (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1 : Birinci selam ölçü sayısı ve usûl tablosu.

Kaynak Kişi	Birinci Selam Ölçü Sayısı	Usûl
Abdülkadir Töre	302	4/4 Düyek
Emin Dede	152	8/4 Düyek
Darülelhân	153	8/4 Düyek
Sadettin Heper	154	8/4 Düyek
Ahmet Çalışır	153	8/4 Düyek

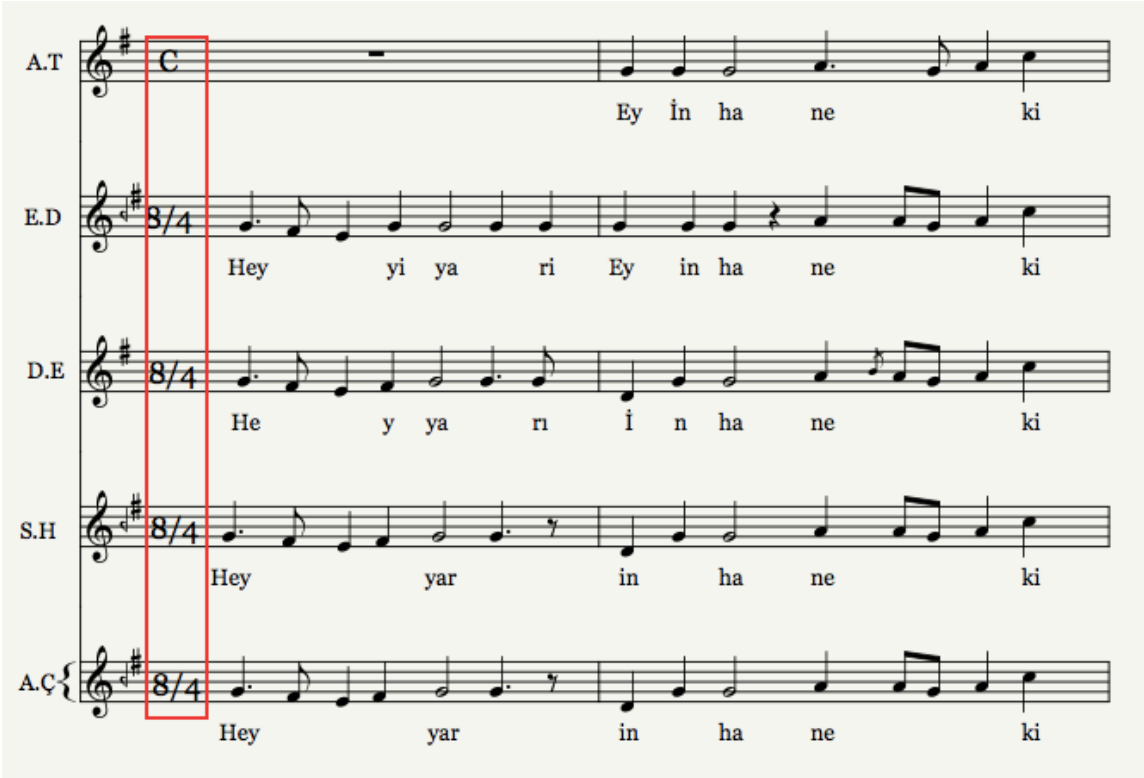
Töre defterinde ölçü sayısı "C" ile yazılmış ancak eserin başında Osmanlı Türkçesi el yazısı ile Düyek usûlü olarak belirtilmiştir (bkz. Şekil 4.1). 4/4'lük yazıldığından dolayı ölçü sayısının diğer nüshalara göre fazla çıkmaktadır.

Şekil 4.1 : A.T Nüshası birinci selam usûl ve ölçü sayısı.

E.D'nin Hamparsum müzik yazılı nüshasında künyede düyek usûlü olduğu görülmekte olup ölçü bölünmeleri için birim zamanı 4'lük alınmış ve 8/4'lük olarak hesaplanmıştır. D.E ve S.H yazmalarında 8/4 olarak yazılan ayin Düyek, A.Ç'de ise

Ağır Düyek olarak belirtilmiştir. Karşılaştırma yaptığımız beş eserin edisyon kritiği aşağıda görülmektedir (bkz. Şekil 4.2).

Şekil 4.2 : Birinci selam ölçü sayısı gösterilişi.

4.1.2 Donanım ve kullanılan perdeler

Yazmalardaki donanımlara bakıldığında farklılıklar göze çarpmaktadır. Töre ve Darülelhan nüshalarında sadece Eviç perdesi yazılmıştır. Donanım ve diğer kullanılan değiştirme işaretleri dikkate alınırsa, iki ismin Rauf Yekta sistemini savundukları ve Segâh perdesinin doğal ses olarak kabul edilmesinden dolayı donanıma eklemedikleri bilinmektedir. S.H ve A.Ç örneklerinde Arel-Ezgi-Uzdilek sistemindeki Rast makamı anlayışına göre donanıma Segâh ve Eviç perdelerinin yazıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.3). E.D'nin Hamparsum müzik yazısıyla kaleme aldığı eserin içerisinde kullanılan perdelerin Segâh ve Eviç olarak sabit yazılmasından dolayı donanımında bu iki perdenin yer aldığı görülmektedir (bkz. Şekil 4.3).

Şekil 4.3 : Birinci selam donanım karşılaştırması.

Donanımda yazmayan ancak eserin içerisinde karşımıza çıkan Kürdî perdesi D.E ve A.Ç nüshalarında bulunmazken diğer üç nüshada yer almaktadır (bkz. Şekil 4.4). A.T'de 6,17, 24, 35, 71, 75, 79, 286 ve 287. ölçülerde, E.D nüshasında 10, 19, 37 ve S.H yazmasında 10., 28.ölçülerde kullanıldığı ve melodik yürüyüşlerinin Rast perdesinde kalışlar yapıldığı görülmektedir (bkz. Şekil 4.4).

Şekil 4.4 : Birinci selam içerisinde kullanılan perdelerin gösterilişi.

Birinci selam boyunca yapılan kalışlar, makamın karakteristik yapısı göz önünde bulundurularak, nüshaların ait olduğu dönemlerdeki müzik anlayışının farklılığından dolayı çeşni olarak değerlendirilmeden, ölçü ölçü dinlenerek tespit edilmeye çalışılmış ve kalışların hangi perde üzerinde olduğu belirtilmiştir. Çizelge 4.3'de birinci selama ait ölçülerde kullanılan kalışları görmek mümkündür (bkz. Çizelge 4.3).

Çizelge 4.2 : Birinci selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

BİRİNCİ SELAM									
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
1	Rast	1	Rast	1	Rast	1	Rast	1	Rast
2	Çargâh	2	Çargâh	2	Çargâh	2	Çargâh	2	Çargâh
4	Çargâh	3	Çargâh	3	Rast	3	Çargâh	3	Rast
8	Segâh	5	Dügâh	5	Dügâh	5	Dügâh	5	Dügâh
10	Segâh	6	Dügâh	6	Dügâh	6	Dügâh	6	Dügâh
12	Rast	7	Rast	7	Rast	7	Rast	7	Rast
15	Rast	8	Rast	8	Rast	8	Rast	8	Rast
16	Rast	9	Rast	9	Rast	9	Rast	9	Rast
18	Kürdî	10	Kürdî	10	Segâh	10	Kürdî	10	Segâh
18	Rast	10	Rast	10	Rast	10	Rast	10	Rast
38	Çargâh	20	Çargâh	20	Çargâh	11	Çargâh	20	Çargâh
40	Rast	21	Dügâh	21	Dügâh	12	Dügâh	21	Dügâh
42	Hüseyni	22	Hüseyni	22	Hüseyni	13	Hüseyni	22	Hüseyni
44	Neva	23	Neva	23	Neva	14	Neva	23	Neva
46	Neva	24	Neva	24	Neva	15	Neva	24	Neva
50	Neva	26	Neva	26	Neva	17	Neva	26	Neva
52	Çargâh	27	Çargâh	27	Çargâh	18	Çargâh	27	Çargâh
54	Segâh	28	Segâh	28	Segâh	19	Segâh	28	Segâh
58	Rast	30	Çargâh	30	Rast	21	Çargâh	30	Rast
62	Rast	32	Dügâh	32	Dügâh	23	Dügâh	32	Dügâh
67	Rast	35	Rast	35	Rast	26	Rast	35	Rast
73	Segâh	38	Segâh	38	Segâh	29	Segâh	38	Segâh
77	Segâh	40	Segâh	40	Segâh	31	Segâh	40	Segâh
81-82	Segâh Neva	42	Segâh Neva	42	Segâh Neva	33	Segâh Neva	42	Segâh Neva
84	Dügâh	43	Dügâh	43	Dügâh	34	Dügâh	43	Dügâh
86	Rast	44	Rast	44	Rast	35	Rast	44	Rast
89 90	Rast Çargâh	46	Rast	46	Rast	37	Rast	46	Rast
94	Rast	48	Dügâh	48	Dügâh	39	Dügâh	48	Dügâh
97	Dügâh	50	Rast	50	Rast	41	Rast	50	Rast
100	Segâh	51	Segâh	51	Segâh	42	Segâh	51	Segâh
103 104	Rast Çargâh	53	Rast	53	Rast	44	Rast	53	Rast
111	Dügâh	57	Dügâh	57	Dügâh	48	Dügâh	57	Dügâh
114	Segâh	58	Çargâh Segâh	58	Çargâh Segâh	49	Çargâh	58	Çargâh Segâh
117	Rast	60	Rast	60	Rast	51	Rast	60	Rast
121	Neva	62	Neva	62	Neva	53	Neva	62	Neva
124	Neva Hüseyni	64	Neva Hüseyni	64	Neva Hüseyni	55	Neva Hüseyni	64	Neva Hüseyni
127	Neva	65	Neva	65	Neva	56	Neva	65	Neva
130	Rast	67	Rast	67	Irak	58	Rast	67	ırak Çargâh
134-137	Çargâh	70	Çargâh	76	Çargâh	61	Çargâh	76	
140	Dügâh Rast	72	Dügâh Rast	78	Dügâh Rast	63	Dügâh Rast	78	Dügâh Rast
143	Segâh	73	Dügâh	79	Segâh	64	Dügâh	79	Segâh
146	Rast	75	Rast	81	Rast	66	Rast	81	Rast
149	Neva	76	Neva	82	Neva	67	Neva	82	Neva

Çizelge 4.2 (devam) : Birinci selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

BİRİNCİ SELAM									
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
152	Neva	78	Neva	84	Neva	69	Neva	84	Neva
155	Hüseyni	79	Hüseyni	85	Hüseyni	70	Hüseyni	85	Hüseyni
160	Neva	82	Neva	88	Neva	73	Neva	88	Neva
163	Hüseyni	83	Hüseyni	89	Hüseyni	74	Hüseyni	89	Hüseyni
177	Neva	90	Neva	96	Neva	77	Neva	96	Neva
184	Dügâh	94	Dügâh	100	Dügâh	81	Dügâh	100	Dügâh
187	Dügâh	95	Dügâh	101	Dügâh	82	Dügâh	101	Dügâh
195	Rast	99	Rast	105	Rast	86	Rast	105	Rast
201	Neva	102	Neva	108	Neva	89	Neva	108	Neva
208	Eviç	106	Eviç	112	Eviç	91	Eviç	112	Eviç
211	Neva	107	Neva	113	Neva	92	Neva	113	Neva
208	Eviç	109	Eviç	115	Eviç	91	Eviç	115	Eviç
215	Neva	111	Neva	117	Neva	94	Neva	117	Neva
223	Hüseyni	115	Hüseyni	121	Hüseyni	98	Hüseyni	121	Hüseyni
227	Buselik	117	Buselik	123	Buselik	100	Buselik	123	Buselik
231	Hüseyni	119	Hüseyni	125	Hüseyni	102	Hüseyni	125	Hüseyni
235	Buselik	121	Buselik	127	Buselik	104	Buselik	127	Buselik
237	Eviç	122	Eviç	128	Eviç	105	Eviç	128	Eviç
241	Neva	124	Neva	130	Neva	107	Neva	130	Neva
243	Buselik	125	Buselik	131	Buselik	108	Buselik	131	Buselik
247	Hüseyni	127	Hüseyni	133	Hüseyni	110	Hüseyni	133	Hüseyni
249	Neva	128	Neva	134	Neva	111	Neva	134	Neva
251	Buselik	129	Buselik	135	Buselik	112	Buselik	135	Buselik
252	Neva	130	Neva	136	Neva	113	Neva	136	Neva
257	Segâh	132	Segâh	138	Segâh	115	Segâh	138	Segâh
260	Dügâh	134	Dügâh	140	Dügâh	117	Dügâh	140	Dügâh
265	Dügâh	137	Neva	143	Dügâh	120	Dügâh	143	Dügâh
267	Neva	138	Neva	144	Neva	121	Neva	144	Neva
273	Segâh	140	Segâh	146	Segâh	123	Segâh	146	Segâh
277	Rast	142	Dügâh	148	Dügâh	125	Dügâh	148	Dügâh
281	Dügâh	144	Dügâh	150	Rast	127	Dügâh	150	Rast
283	Rast	145	Rast	151	Neva	128	Rast	151	Neva
287	Buselik	147	Segâh	153	Segâh	130 131	Segâh Rast	153	Segâh

Çizelge 4.2'te karşımıza çıkan önemli noktalar şu şekilde sıralanabilir:

A.T'nin 10 numaralı ölçüsünde Segâh perdesinde kalış görülürken diğer nüshalarda Dügâh perdesinde kalınmıştır.

A.T nüshasının 18, E.D ve S.H nüshalarının ise 10. ölçüsünde kullanılan Kürdî perdesi diğer iki nüshada kullanılmamıştır .

A.T 'de 40, 62, 94, 277 numaralı ölçülere bakıldığında Rast perdesinde kalış mevcut iken, diğer dört nüshada Dügâh perdesi kullanılmıştır.

A.T'de 58.ölçünün bulunduğu yerde D.E ve A.Ç Rast, diğer iki nüshada Çargâh perdelerinde kalış karşımıza çıkmaktadır.

A.T defterinde 97.ölçüde Dügâh perdesinde kalış mevcut iken kullanılan diğer dört nüshada Rast perdesi tercih edilmiştir.

D.E ve A.Ç notalarında 67 numaralı ölçüde Irak perdesine düşülürken diğerlerinde böyle bir kullanım görülmemekle birlikte, mevlevî ayini boyunca Rast makamının pest bölgesindeki genişleme başka hiçbir yerde karşımıza çıkmamıştır.

A.T'de 143, D.E ve A.Ç'de 79 numaralı ölçülerde Segâh perdesinde kalış var iken E.D'de 73 ve S.H'de 64.ölçülerde Dügâh perdesi kullanılmıştır.

E.D nüshasının 137.ölçüsünde Neva perdesinde kalış yapılırken diğer nüshalarda bu kalış Dügâh perdesi üzerinde gösterilmiştir.

Birinci selamın sonunda A.T nüshasında Buselik perdesi ile bitirilirken, diğer dört nüshada Segâh perdesinde durulduğu görülmektedir (bkz. Çizelge 4.3).

4.1.3 Röpriz ve dolap kullanım

A.T yazmasında tekrarlar belirtilirken; 130-119, 212-208 numaralı ölçülerde röpriz işareti, 130-131, 212-213 numaralı ölçülerde ise dolap işareti kullanılmıştır (bkz. Ek A). E.D'de yer alan tekrarlarda 68–62 numaralı ölçü arasında röpriz ve 68–69. ölçülerde dolap kullanılarak, 105-110. ölçü arasındaki tekrar bölümü açık olarak yazılmıştır. D.E. yazmasının 61-73 ve 112-117, A.Ç nüshasında 61-74 ve 112-117. ölçülerindeki tekrarlarda dolap ve röpriz kullanılmayarak iki nüshada da açık bir şekilde yazılmıştır. Saadettin Heper'in notaya aldığı örnekte ise 10-2, 58-52, 74-71, 89-87, 93-91 ölçüleri için röpriz, 58-59, 87-94. ölçülerde ise dolap kullanılmıştır (bkz. Ek D). Nüshalarda yer alan röpriz ve dolap kullanımının olduğu ölçüler aşağıda Çizelgedeki gibidir (bkz. Çizelge 4.2).

Çizelge 4.3 : Birinci selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi.

Kaynak Kişi	Röpriz	Dolap
Abdülkadir Töre	130-119, 212-208	130-131, 212-213
Emin Dede	68 – 62	68-69
Darülelhân	-	-
Sadettin Heper	10-2, 58-52, 74-71, 89-87, 93-91	58-59, 87-94
Ahmet Çalışır	-	-

4.1.4 Süsleme

Yazmalardaki süslemelere bakıldığında beş nüshada da farklar oldukça fazladır. Son dönem Arel-Ezgi-Uzdilek notasyonuna göre kağıda dökülen A.Ç nüshasında, bağ, çarpma ve ritim çiçeklenmeleri gibi süslemelere yer verilmeyerek sade bir şekilde notaya alınmıştır. A.Ç ve S.H nüshalarında çarpmaya yer verilmezken diğer üç nüshada çarpmalar kullanılmış ve tüm çarpmalar notanın bir üst sesi ile yapılmıştır. Yine A.Ç nüshasında bağ hiç kullanılmazken, A.T yazmasında da az yer (14-15, 52-53, 75, 79, 275-276.) verilerek sadece aynı uzayan perdeleri birleştirmek için kullanılmıştır (bkz. Şekil 4.5).

Şekil 4.5 : A.T Nüshasında yer alan bağ kullanımı.

S.H nüshasında da A.T'de olduğu gibi aynı devam eden sesleri belirtmek için tercih edilmiştir (1, 17-18, 27) (bkz. Şekil 4.6). D.E nüshasında aynı uzayan perdelerin yanında eklenen çarpmalar da (2, 7, 15, 33) bağ ile yazılmıştır (bkz. Şekil 4.7).

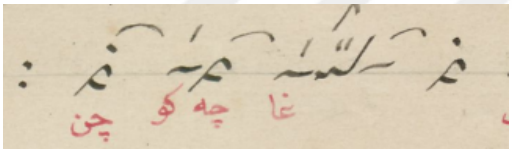

Şekil 4.6 : Birinci selam bağ kullanımının gösterilişi.

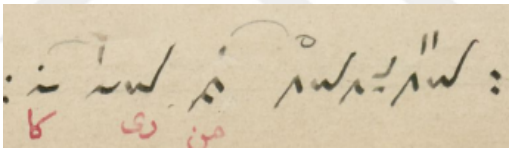

Şekil 4.7 : Birinci selam içerisinde bağ kullanımının gösterilişi.

Bağ yazımının en çok yer aldığı nüsha olan E.D, aynı sesleri bağlamanın yanı sıra diyatonik (7, 15, 82) (bkz. Şekil 4.8) ve atlamalı (39, 69, 799, 83) uzun seslerde de kullandığı ancak çarpmalara bağ yazmadığı gözükmektedir (bkz. Şekil 4.9).

Şekil 4.8 : E.D Nüshası bağ kullanımının gösterilişi.

Şekil 4.9 : E.D Nüshası bağ kullanımının gösterilişi.

Töre'nin yazmasında ele aldığımız diğer dört nüshanın Birinci Selamı'ndan farklı olarak "Triole" kullanımı dikkat çekmektedir (68, 72, 80, 116, 134, 137, 167, 271) (bkz. Ek A). Bu kullanım ele aldığımız başka hiçbir nüshada yer almamaktadır (bkz. Şekil 4.10) (bkz. Şekil 4.11).

Şekil 4.10 : A.T Nüshası triole kullanımının gösterilişi.

Şekil 4.11 : Birinci selam triole kullanımının karşılaştırılması.

4.2 İkinci Selam

4.2.1 Ölçü sayısı ve usûl

Birinci Selam ölçü sayılarında olduğu gibi, İkinci Selam ölçü bölünmeleri de farklılık göstermektedir (bkz. Şekil 4.12).

Şekil 4.12 : İkinci selam ölçü sayısı karşılaştırması.

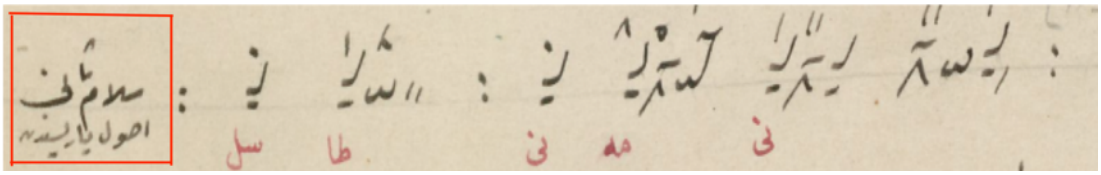
A.T nüshası 9/4'lük olarak notaya alınmış ve Osmanlı Türkçesi ile yazılan İkinci Selam'ın hemen altına Evfer Usûlü olarak belirtilmiştir. Metnin orijinalinden eklenilen

Şekil 4.13'te, ölçü sayısının üst kısmında "Selam-ı Sani"; hemen altında ise "Usûl-ü Evfer(i)" yazılarını görmek mümkündür. Toplamda 67 ölçü bulunan Selam'da Evfer Usûlü 4 + 5 olarak iki ölçüye bölünmüş, usûlün bittiği yerler de çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır. Bu nedenden dolayı ölçü sayısı diğer nüshalara göre fazla çıkmaktadır (bkz. Şekil 4.13).

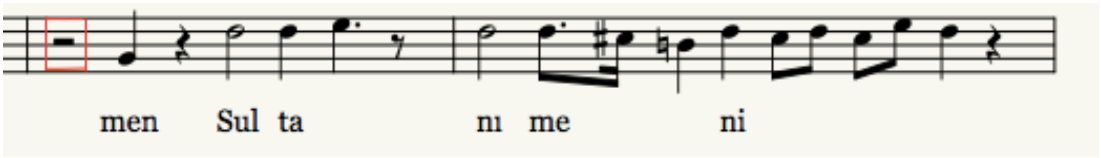

Şekil 4.13 : A.T Nüshası ikinci selam usûl ve donanımı.

E.D nüshasında İkinci Selam 31 ölçü içermektedir. Selam başında (Resim 3'de görülebileceği gibi) Osmanlı Türkçesi ile Selam ve Usûl belirtilip iki nokta üst üste koyup Selam'a geçerek, 9/4'lük Evfer usûlünde notaya alınmıştır. İkinci Selam'a geçildiğinde usûlün devredildiği ölçüde iki vuruş eksik gözükmektedir. Usûlün 4+5 olarak gözüken darbının 5'lik usûl kalıbının başlaması göz önüne alınarak ve daha sonraki ölçülerin de usûl giderine bakılarak, iki vuruş eksik kalan ölçü üzerinde iki vuruşluk sus işareti ile metin tamiri yapılmıştır (bkz. Şekil 4.15).

Şekil 4.14 : E.D Nüshası ikinci selam usûl gösterimi.

Şekil 4.15 : E.D Nüshasının ikinci selam girişinde yapılan metin tamirinin gösterilişi.

D.E, S.H ve A.Ç nüshalarının İkinci Selamlarının her ikisi de 9/4 Evfer usûlünden meydana gelmekte ancak ölçü sayıları farklılık göstermektedir. D.E ve A.Ç nüshaları 34 ölçü; S.H nüshasında ise tekrarların röpriz kullanılarak gösterilmesinden dolayı 31 ölçü olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm nüshalarda İkinci Selam boyunca usûl değişikliği olmamıştır. Ele alınan nüshaların İkinci Selam girişleri selam Çizelge 4.4'teki gibidir (bkz. Şekil 4.14).

Çizelge 4.4 : İkinci selam usûl ve ölçü sayısı dağılımı.

Kaynak Kişi	İkinci Selam Ölçü Sayısı	Usûl
Abdülkadir Töre	67	9/4 – Evfer
Emin Dede	31	9/4 - Evfer
Darülelhân	34	9/4 – Evfer
Sadettin Heper	31	9/4 – Evfer
Ahmet Çalışır	34	9/4 – Evfer

4.2.2 Donanım ve kullanılan perdeler

S.H nüshası dışındaki dört yazmanın donanımı Birinci Selam'daki mevcut donanım ile aynıdır. Ancak S.H nüshasında İkinci Selam'dan itibaren donanımda bulunan Segâh perdesinin Nim Hicaz perdesine dönüştüğü görülmektedir (bkz. Şekil 4.16).

Şekil 4.16 : İkinci selam donanım karşılaştırması.

Nüshaların İkinci Selam bölümlerindeki donanım dağılımı Çizelge 4.5'teki gibidir (bkz. Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 : İkinci selam donanım dağılımı.

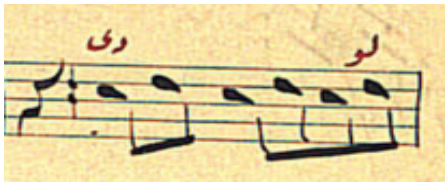
Kaynak Kişi	Donanım
Abdülkadir Töre	Eviç
Emin Dede	Eviç – Segâh
Darülelhân	Eviç
Sadettin Heper	Eviç – Nim Hicaz
Ahmet Çalışır	Eviç – Segâh

İkinci Selam'da donanımdaki farklılıkların yanında, eser içerisinde kullanılan değiştirme işaretleri de çeşitlilik göstermektedir (bkz. Şekil 4.19). A.T Nüshasında

Segâh doğal perde kabul edildiğinden 1 koma bemol donanımda belirtilmemiş ancak; İkinci Selam içerisinde kullanılan tüm Segâh seslerinin başına bir koma diyez getirilerek Si 1 koma diyez ile A-E-U sistemindeki Buselik perdesini belirtmek istediği görülmektedir (bkz. Şekil 4.17). Diğer nüshalardan faklı olarak Töre bu bölümde iki ölçüde (290 -298) Çargâh perdesine de 1 koma diyez getirerek kullanmıştır (bkz. Şekil 4.18).

Şekil 4.17 : A.T Nüshasında Buselik perdesi için kullanılan 1 koma diyez işareti.

Şekil 4.18 : A.T Nüshasında Çargâh perdesinde 1 koma diyezin kullanımı.

Şekil 4.19 : İkinci selam içinde kullanılan değiştirici işaretler.

A.T 'de farklılık gösteren bir diğer kullanım ise İkinci Selam'da melodi yürüyüşlerinin Dügâh perdesine kadar düşmesidir (bkz. Şekil 4.20). Ele alınan diğer dört nüshada böyle bir durumla karşılaşılmazken Töre defterinde, Dügâh perdesinde Rast çeşnisinin oluştuğu görülmektedir (bkz. Şekil 4.23).

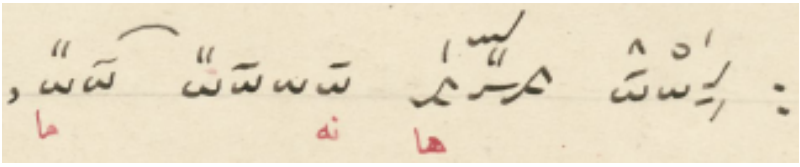
Şekil 4.20 : A.T Nüshasında Dügâh perdesinde yapılan kalış.

Pes bölgede Dügâh perdesinden aşağı inmezken, tiz bölgede ise Sünbüle perdesinin üstüne çıkmamıştır (bkz. Şekil 4.21).

Şekil 4.21 : A.T Nüshasında kullanılan Sünbüle perdesi.

İkinci Selam'da Emin Dede en yüksek perdesini Muhayyer olarak kullanmış ancak bir ölçüde Tiz Segâh ile çarpma yapmıştır (bkz. Şekil 4.22). Pes bölgede ise Dügâh perdesine düşmeyerek Buselik perdesinde kalışlar göstermiştir. Buselik perdesindeki kalışlara bakınca Töre'deki kalıştan farklı olarak Buselik perdesinde Nişabur çeşnisinin ortaya çıktığı görülmektedir (bkz. Şekil 4.23).

Şekil 4.22 : E.D Nüshasında kullanılan Muhayyer ve Tiz Segâh perdelerinin gösterilişi.

Konservatuvar Heyeti tarafından notaya alınan Darülelhân nüshasında Segâh perdesi doğal ses kabul edildiği için donanıma Segâh perdesi konulmamıştır. Bu sebeple eser içerisinde Buselik perdesi elde etmek için, aynı A.T'de olduğu gibi Segâh seslerine bir koma diyez konularak bu perde elde edilmiştir (bkz. Şekil 4.23).

Şekil 4.23 : Buselik perdesi kullanımının karşılaştırması.

D.E nüshasında 172, 175 ve 181 numaralı ölçülerde kullanılan bemol işareti; Rauf Yekta Bey'in ses sisteminde kullandığı işaretler olduğu gözükmektedir. Bu ölçülerde kullanılan bemol işareti, melodinin geliş yapısına, diğer nüshalardaki aynı kısımlara bakıldığında ve Segâh perdesinin 1 koma olduğu göz önüne alındığında o bölgede oluşan çeşni Buselik olabileceğinden, bemol işaretinin A-E-U ses sistemindeki beş koma bemole denk geldiği söylenebilir (bkz. Şekil 4.24). E.D nüshasında olduğu gibi Buselik perdesinin altına inmeyen melodi, tiz bölgede ise Sünbüle (172, 175, 180 ölçüler) ve Tiz Buselik (157 – 165 numaralı ölçüler) perdelerine kadar çarpma yaparak çıkmıştır (bkz. Şekil 4.24).

S.H Nüshasında tüm nüshalardan farklı olarak donanımda Eviç ve Nim Hicaz perdeleri yazılmıştır (bkz. Şekil 4.16). Buselik perdesinden aşağıya inmemiş, tiz bölgede ise Muhayyer perdesine kadar çıkmıştır (bkz. Şekil 4.23).

A.Ç nüshasında İkinci Selam bölümündeki tüm Segâh perdeleri natürel (bekar) işareti ile ifade edilmiş ve melodi, Buselik perdesinden aşağı düşmemiştir (bkz. Şekil 4.22). Tiz bölgede ise çıktığı en yüksek bölge Muhayyer perdesi olmuştur (bkz. Şekil 4.23).

Tüm nüshaların İkinci Selam bölümlerinde ortak olarak söylenilebilecek unsur, Acem perdesi göstererek Neva üzerinde Buselik çeşnisi kullanıp Nim Hicaz'ın yeden olarak alındığıdır.

Şekil 4.24 : İkinci selam içinde kullanılan Muhayyer ve Sünbüle perdelerinin gösterilişi.

İkinci selam boyunca yapılan perde üzerindeki kalışlar aşağıdaki Çizelgede gösterilmiştir (bkz. Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6 : İkinci selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

İKİNCİ SELAM									
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
288-289	Rast Hüseyni	148	Rast Hüseyni	154	Rast Hüseyni	132	Çargâh Hüseyni	154	Rast Hüseyni
290-291	Neva	149	Neva	155	Neva	133	Neva	155	Neva
292-293	Neva Hüseyni	150	Hüseyni	156	Neva Hüseyni	134	Neva Hüseyni	156	Neva Hüseyni
294-295	Hüseyni	151	Hüseyni	157	Hüseyni	135	Hüseyni	157	Hüseyni
296-297	Hüseyni	152	Neva	158	Neva	136	Neva	158	Neva
298-299	Hüseyni	153	Hüseyni	159	Hüseyni	137	Hüseyni	159	Hüseyni
300-301	Hüseyni	154	Neva	160	Neva	138	Neva	160	Neva
302-303	Neva Buselik	155	Buselik	161	Buselik	139	Buselik	161	Buselik
324-325	Gerdaniye	164	Gerdaniye	172	Gerdaniye	140	Gerdaniye	172	Gerdaniye
326-327	Neva	165	Neva	173	Neva	141	Hüseyni	173	Neva
328-329	Neva	166	Neva	174	Neva	142	Neva	174	Neva
336-337	Neva Hüseyni	170	Hüseyni	178	Hüseyni	143	Hüseyni	178	Hüseyni
338-339	Hüseyni	171	Hüseyni	179	Hüseyni	144	Hüseyni	179	Hüseyni
340-343	Neva	173	Neva	181	Neva	146	Neva	181	Neva
346-347	Buselik	175	Buselik	183	Buselik	148	Buselik	183	Buselik
348-349	Neva	176	Neva	184	Neva	149	Neva	184	Neva
350	Buselik	177	Eviç	185	Eviç	150	Neva	185	Eviç
354	Neva	179	Neva	187	Neva	151	Neva	187	Neva

İkinci selam içerisinde yapılan perde kalışlarına bakıldığında çok büyük bir fark olmadığı ve tiz bölgede Gerdaniye perdesinden yukarı çıkmadığı görülmektedir (bkz.Çizelge 4.6).

A.T nüshasında 296 – 297 ve 300 - 301 numaralı ölçülerde Hüseyni perdesinin kullanıldığı yerde diğer nüshalarda Neva üzerinde kalış yapıldığı dikkat çekmektedir.

İkinci selamın sonunda A.T'de 350. Ölçüde Buselik, S.H'nin 150.ölçüsünde Neva, diğer nüshalarda ise Eviç perdesinde durulduğu görülmektedir (bkz. Çizelge 4.16).

4.2.3 Röpriz ve dolap kullanımı

Röpriz ve Dolap kullanımı S.H nüshası dışında kullanılmamış, tekrar eden melodiler açık yazılmıştır. S.H yazmasında ise 132 – 139 ve 140 – 142 numaralı ölçüler arasında görmek mümkündür (bkz. Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7: İkinci selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi.

Kaynak Kişi	Röpriz	Dolap
Abdülkadir Töre	-	-
Emin Dede	-	-
Darülelhân	-	-
Sadettin Heper	139 – 132, 142 - 140	-
Ahmet Çalışır	-	-

4.2.4 Süsleme

A.T nüshasında aynı Birinci Selam'da gördüğümüz gibi, Triole kullanımı burada da karşımıza çıkmaktadır. 295, 311 ve 325 Numaralı ölçülerde bu kullanımı görmek mümkünken (bkz. Şekil 4.25, bkz. Şekil 4.26, bkz. Şekil 4.27), diğer nüshalarda Triole mevcut değildir (bkz. Şekil 4.28).

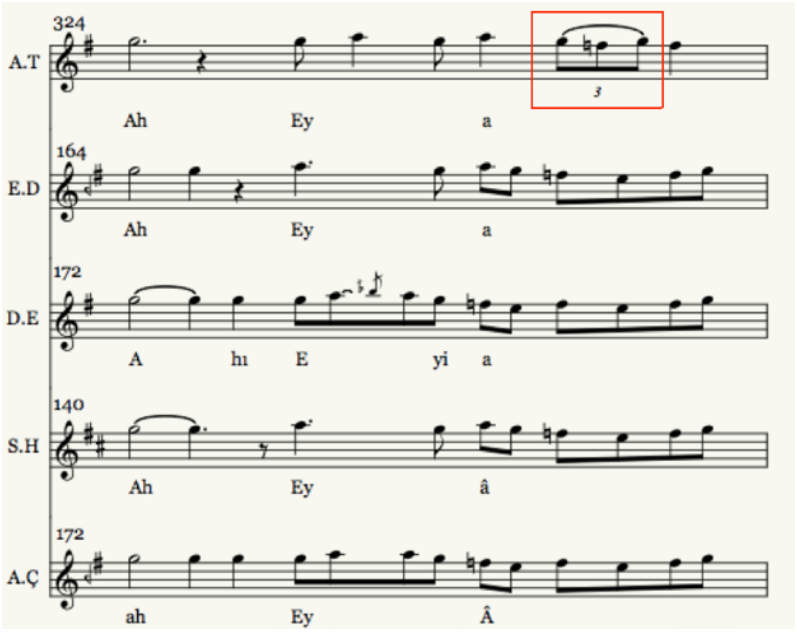
Şekil 4.25 : A.T Nüshası İkinci selamında triole kullanımının gösterilişi.

Şekil 4.26 : A.T Nüshası İkinci selamında triole kullanımının gösterilişi.

Şekil 4.27 : A.T Nüshası İkinci selamında triole kullanımının gösterilişi.

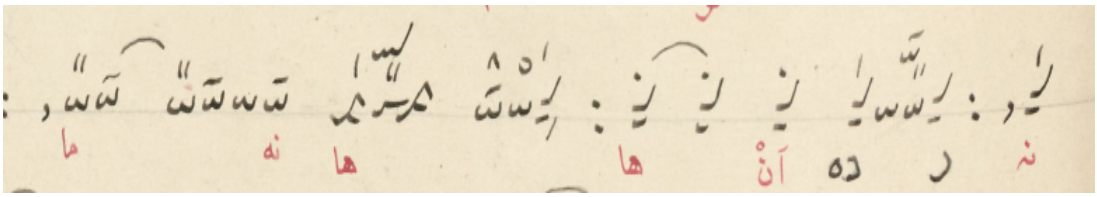
Şekil 4.28 : İkinci selamda triole kullanımının karşılaştırması.

Bağ kullanımı ise sadece 335 ve 336 numaralı ölçülerde uzayan Neva perdesini bağlamak için kullanılırken çarpma kullanımına yer verilmemiştir (bkz. Şekil 4.29).

Şekil 4.29 : A.T Nüshası İkinci selamında bağ kullanımının gösterilişi.

E.D nüshasında A.T yazmasına nazaran daha fazla bağ kullanımına yer verilmiş; A.T'de yer almayan çarpma süslemeleri bu bölümde; 151, 159, 164, 167, 172, 173 (bkz. Şekil 4.30) ve 175 numaralı ölçülerde yer bulmuş, çarpma seslerinin tümü bir üst ses ile yazılmıştır (bkz. Şekil 4.31).

Şekil 4.30 : E.D Nüshası İkinci selamında çarpma kullanımının gösterilişi.

Şekil 4.31 : İkinci selamında çarpma kullanımının karşılaştırılması.

Darülelhan nüshasında her iki süsleme de yer almaktadır (bkz. Şekil 4.31). Bağ kullanımı genellikle çarpma yazılan perdeler üzerinde görülmektedir. 156, 157, 158, 160, 165, 166, 168, 172, 173, 175, 176, 179, 180, 181, 182 ve 187 numaralı ölçülerde çarpma bağı (bkz. Şekil 4.32); 156 167, 172, 178 ve 187 numaralı ölçülerde ise aynı şekilde uzayarak devam eden sesleri göstermek için tercih edilmiştir (bkz. Şekil 4.31).

S.H nüshasında 132, 134, 137, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148 ve 149 numaralı ölçülerde uzayan sesleri göstermek için bağ kullanılmış; herhangi bir çarpma süslemesi yazılmamıştır (bkz. Şekil 4.31).

Şekil 4.32 : İkinci selamında kullanılan çarpma bağı.

A.Ç nüshasında ise İkinci Selam bölümündeki süsleme tercihi aynı Birinci Selam kullanımı gibidir. Hiçbir bağ veya çarpma süslemesine yer verilmemiştir (bkz. Şekil 20, 4.32).

4.3 Üçüncü Selam

4.3.1 Ölçü sayısı ve usûl

Mevlevi Ayin'lerinde Üçüncü Selam bölümü; makam geçişleri, terennümler ve usûl bakımından farklılık gösteren en geniş bölüm olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. Şekil 4.33).

Şekil 4.33 : Üçüncü selam usûl karşılaştırması.

A.T Nüshasının bu bölümünde toplam 614 ölçü bulunmakta ve ilk Aksak Semai bölümüne kadar 42 ölçü yer almaktadır. Sebare yazılan bu bölümde ölçüler 4 vuruşa bölünse de 24/4 vuruş tamamlandığında çift çizgi çekilerek büyük ihtimalle usûlün tamamlandığı ifade edilmek istenmiştir (bkz. Şekil 4.34). Ölçüler, bu çift çizgiler göz önüne alarak hesaplandığında, 7 ölçü olarak karşımıza çıkmaktadır.

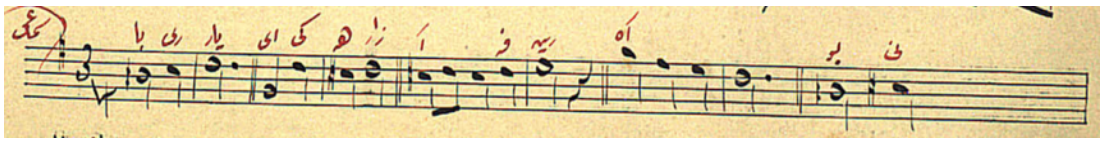
Şekil 4.34 : A.T Nüshası üçüncü selam usûl bölünmesinin gösterilişi.

10/8'lik usûle geçildiğinde 4 ölçü görülmekte ancak usûle göre hesaplandığında 2 ölçü olduğu görülmektedir (bkz. Şekil 4.35).

Şekil 4.35 : Üçüncü selam 10/8 Aksak Semai bölümünün karşılaştırması.

Ardından 401.ölçüde 18 ölçülük terennüm ve 419.ölçüde 3/4 Semai bölümüne geçerek 88 ölçü devam etmiştir (bkz. Şekil 4.36). 501. Ölçüde güftenin bittiği yerden tekrardan Terennüm yazarak 158 ölçü ve sonrasında tekrar güfte ile 290 ölçü ilerleyerek Dördüncü Selam'a geçmiştir. 10/8'lik Aksak bölümün ardından 3/4'lük yazılan diğer bölümler iki ölçü sonrasında yürük semainin tamamlandığı ölçülerde çift çizgiyle ayrılmıştır (bkz. Şekil 4.37).

Şekil 4.36 : A.T Nüshası üçüncü selam semai bölümü.

Şekil 4.37 : Üçüncü selam semai bölümlerinin karşılaştırması.

E.D nüshası Üçüncü Selam'ında toplam 274 ölçü bulunmaktadır. 24/4 başlayan üçüncü selam 10 ölçü devam etmiş (bkz. Şekil 4.33), Töre'nin 10/8 gösterdiği bölümü 10/4 şeklinde notaya alarak (bkz. Şekil 4.35) 24 ölçü ilerlemiş ve ölçü başında Terennüm diye belirtmiştir (bkz. Ek B). 202. Ölçüde başlayan ve 22 ölçüden oluşan 3/4 Yürük Semai bölümüne geçildiğinde (bkz. Şekil 4.37) eser üzerinde bunun belirtilmediği görülmektedir. 223. Ölçüden itibaren Terennüm ifadesini kullanmış ve güfte tamamlanıncaya kadar 299.ölçüye kadar devam ederek, burada tekrar Terennüm ibaresiyle 138 ölçü sonrasında Dördüncü Selam'a geçiş yapmıştır (bkz. Ek B)

D.E nüshasında Üçüncü Selam 12/2, 10/8 ve 6/8 olmak üzere üç bölümde notaya alınan toplam 290 ölçüden oluşmaktadır. Üçüncü Selam 12/2'den oluşan Frenkçin usûlü ile belirtilmiş (bkz. Şekil 4.33) ve 23 ölçüden sürmüştür. Selamın başında ikilik notaya 60 metronom hızı olarak gösterilmiş, ilk portenin altına ise Frenkçin usûlünün darbları usûl çizgisi üzerine yazılarak gösterilmiştir (bkz. Şekil 4.38).

Şekil 4.38 : D.E Nüshası üçüncü selam usûl çizgisinin gösterilişi.

Ardından 14 ölçülük 10/8'lik ve 267 ölçü devam eden 6/8'lik bölüme geçilmiş ve Dördüncü Selam'a kadar devam etmiştir (bkz. Şekil 4.35).

Toplamda 273 ölçüden oluşan S.H nüshası Üçüncü Selamı, aynı A.T'de olduğu gibi altı başlık belirterek notaya almıştır (bkz. Ek D). 12/4'lük Frenkçin usûlündeki Üçüncü Selam (bkz. Şekil 4.33) girişi 7 ölçü devam ederek, 2 ölçüden oluşan 10/8 Aksak Semai'ye (bkz. Şekil 4.35) ve ardından aynı usûl ile devam eden Terennüm bölümüne geçmiş ve 12 ölçü devam etmiştir. Yürük Semai'ye geldiğinde ölçü sayısını 6/8 ile göstermiş (bkz. Şekil 4.37) 44 ölçü sürdükten sonra Terennüm'e bağlanarak 73 ölçü devam etmiştir. 259. Ölçü'de tekrar Terennüm diye belirtmiş ve 137 ölçü olarak Dördüncü Selam'a geçmiştir. 298, 314 ve 346. Ölçülerde ölçü sayısı tekrar edilerek 6/8 belirtilmiş ancak *Mus2* programında aynı şekilde devam eden ölçü tekrar yazılamadığından yeniden notaya aldığımız şeklinde belirtilememiştir.

A.Ç Nüshasında Üçüncü Selam 12/4 Frenkçin Usûlünde (bkz. Şekil 4.33), 10/8 (bkz. Şekil 4.35) ve 6/8 (bkz. Şekil 4.37) şeklinde notaya alınmıştır. Frenkçin usûlünde yazılan Üçüncü Selam 23 ölçü 12/4, sonrasına 14 ölçü 10/8 ve ardından 247 ölçü devam eden 6/8'lik bölüm gelmektedir (bkz. Ek E).

Üçüncü Selam içerisindeki usûl dağılımları aşağıdaki Çizelgede gösterilmiştir (bkz. Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 : Üçüncü Selam içerisindeki usûl dağılımının gösterilişi.

Kaynak Kişi	Usûl Ölçü Sayısı	Aksak	Terennüm	Yürük Semai	Terennüm	Terennüm	Toplam Ölçü Sayısı
A.T	Sebare –24/4 42 (7) ölçü	10/8 4 ölçü	10/8 32 ölçü	3/4 88 ölçü	3/4 158 ölçü	3/4 290 ölçü	614
E.D	24/4 10 ölçü	10/4 -	10/4 24 ölçü	3/4 22 ölçü	3/4 80 ölçü	3/4 138 ölçü	274
D.E	12/2 9 ölçü	10/8 14 ölçü	- -	6/8 267 ölçü	- -	- -	290
S.H	Frenkçin 12/4 7 ölçü	10/8 2 ölçü	10/8 10 ölçü	6/8 44 ölçü	6/8 73 ölçü	6/8 137 ölçü	273
A.Ç	Frenkçin 12/4 23 ölçü	10/8 14 ölçü	- -	6/8 247	- -	- -	284

4.3.2 Donanım ve kullanılan perdeler

Töre; Üçüncü Selam donanımına aynı İkinci Selam'da olduğu gibi sadece Eviç perdesini yazmış (bkz. Şekil 4.40); eser içerisinde ise bir koma diyez, 4 koma diyez, bekar gibi diğer değiştirme işaretlerini kullanmıştır (bkz. Şekil 4.39).

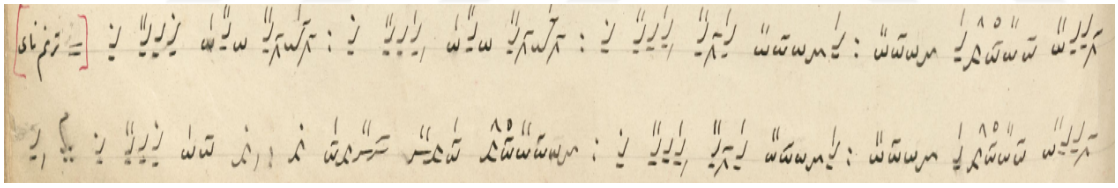

Şekil 4.39 : A.T Nüshası üçüncü selam içerisinde kullanılan değiştirici işaretlerin gösterilişi.

Şekil 4.40 : Üçüncü selam donanımının karşılaştırması.

E.D Nüshasının donanımında Segâh ve Eviç perdelerini göstermiş (bkz. Şekil 4.40); eserin orijinalinden aldığımız kesitte (bkz. Şekil 4.41) ve günümüz çevirisinde (bkz. Şekil 4.42) görülen diğer değiştirme işaretleri (4 koma diyez, bekar ve 5 koma bemol) eser içerisinde belirtmiştir (bkz. Ek B).

Şekil 4.41 : E.D Nüshası üçüncü selam içerisinde kullanılan değiştirici işaretlerin gösterilişi.

Şekil 4.42 : Üçüncü selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi.

A.T nüshasında olduğu gibi D.E nüshasında da donanımda sadece Eviç perdesi gösterilmiş (bkz. Şekil 4.40); eser içerisinde gerekli yerlerde 1 koma diyez, 4 koma diyez, bekar, 5 koma bemol kullanılmıştır (bkz. Ek C).

Donanımı değişkenlik gösteren tek nüsha S.H'dir (bkz. Şekil 4.40). 12/4 Frenkçin usûlü, 10/8 Aksak Semai ve 161 – 298 numaralı ölçüler arasında kalan Terennüm bölümünün donanımında Eviç ve Nim Hicaz; 298 numaralı ölçüden 314 numaralı ölçüye kadar Eviç ve Segâh; 314 ve 364 numaralı ölçüler arasında kalan bölümde tekrar Eviç ve Nim Hicaz; 364 ve 388. Ölçüler arasında kalan bölümde ise Eviç ve Segâh perdeleri gösterilmiştir. Donanım değişiminin yanında eser içerisinde de beş koma bemol, bekar ve diyez işaretleri de yer almıştır (bkz. Ek D).

A.Ç yazmasında ise donanım Eviç ve Segâh olarak sabit kalmış (bkz. Şekil 4.40) ve eser içerisinde değiştirici işaret olarak bekar, dört koma diyez kullanılmıştır (bkz. Ek E). Üçüncü Selam içerisindeki donanım kullanımı aşağıdaki Çizelgede gösterilmiştir (bkz. Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9 : Üçüncü Selam donanım dağılımının gösterilişi.

Kaynak Kişi	Perdeler
Abdülkadir Töre	Eviç
Emin Dede	Eviç – Segâh
Darülelhân	Eviç
Sadettin Heper	Eviç – Nim Hicaz Eviç – Segâh
Ahmet Çalışır	Eviç – Segâh

Üçüncü selam boyunca tespit edilen perde kalışları Çizelge 4.11'da gösterilmiştir. Belirlenen perde kalışlarında dikkat çeken farklı kullanımları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

A.T nüshasının 419.ölçüsünde Buselik - Neva perdelerinde kalış görülürken, E.D'nin 202, S.H'nin 117 numaralı ölçülerinde aynı yerde Rast – Neva, D.E ve A.Ç'de 211.ölçüsünde Dügâh – Neva perdelerinde kalış yapılmıştır.

A.T'de 427 – 429 numaralı ölçüler arasında Hüseyni ve Buselik perdeleri kullanılmış ancak, diğer dört nüshada Nim Hicaz perdesinde kalış yapılmıştır.

567.ölçüde A.T nüshasında Buselik perdesinde kalış görülürken, ele alınan nüshalarda A.T dışında Neva perdesinde kalış yapılmıştır.

A.Ç'de 350 ve D.E'nin 356 numaralı ölçülerinde Dügâh; S.H'nin 273 E.D'de 315.ölçülerde Nim Hicaz; A.T nüshasında ise Buselik perdesi kullanıldığı görülmektedir.

A.T'nin 689, 705, 785 ve 801 numaralı ölçüsünde Eviç perdesinden kalış yapılırken diğer dört nüsha Muhayyer perdesini kullanmıştır. Üçüncü selam boyunca çıkılan en yüksek perde Muhayyer perdesidir.

727, 824 ve 839 numaralı ölçüde A.T nüshasında Segâh perdesi vurgulanırken diğer eserlerde Çargâh perdesinde kalış yapılmıştır.

Bir diğer farklı kullanım olarak A.T nüshasının 879 numaralı ölçüsünde Gerdaniye perdesinde kalış yapılırken, diğer nüshalarda Eviç perdesi tercih edilmiştir.

Üçüncü selam sonunda E.D ve S.H, Rast perdesinde dururken, diğer üç nüsha Segâh perdesini kullanarak dördüncü selama geçmiştir (bkz. Çizelge 4.11).

4.3.3 Röpriz ve dolap kullanımı

A.T Nüshasında 408 – 401, 416 – 409, 514 – 507, 522 –515, 546 – 541, 590 – 585, 646 – 639, 654 – 647, 856 - 849 numaralı ölçüler arasında Röpriz; 415 – 416, 521-524, 653 – 656, 855 – 858 numaralı ölçüler arasında ise dolap işareti kullanılmıştır. E.D yazmasında 191, 195, 199 numaralı ölçülerde Röpriz; 199-200 numaralı ölçüler arasında dolap; S.H'de ise 192 – 171, 211 – 209, 242 – 239, 353 – 346 numaralı ölçüler arasında Röpriz kullanılırken; A.Ç ve D.E nüshalarında Dolap ve Röpriz İşareti tercih edilmemiş, tekrar gereken yerler açık şekilde yazılmıştır (bkz. Ek E). Üçüncü Selam içerisinde bulunan röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin numarası Çizelge 410'daki gibidir.

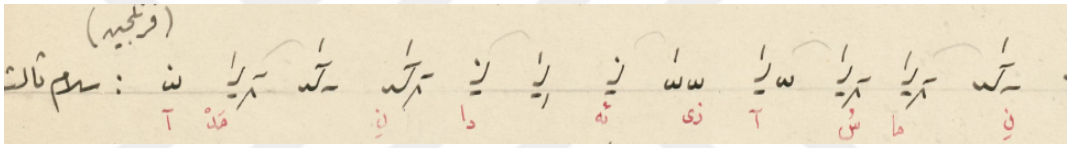
Çizelge 4.10 : Üçüncü selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi.

Kaynak Kişi	Röpriz	Dolap
Abdülkadir Töre	408 – 401, 416 – 409, 514 – 507, 522 –515, 546 – 541, 590 – 585, 646 – 639, 654 – 647, 856 - 849	415 – 416, 521-524, 653 – 656, 855 – 858
Emin Dede	193-190, 197-194, 201-198, 228-225	199-200
Darülelhân	-	-
Sadettin Heper	192 – 171, 211 – 209, 242 – 239, 353 – 346	-
Ahmet Çalışır	-	-

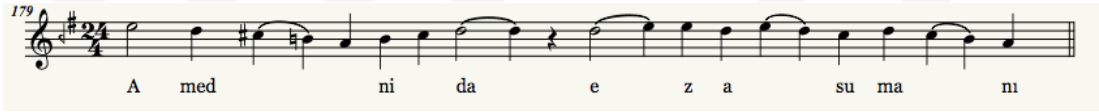
4.3.4 Süsleme

Üçüncü Selam bölümündeki süslemelere bakıldığında A.T ve A.Ç nüshalarında çarpma ve bağ süslemelerine Rastlanmamıştır (bkz. Ek A, Ek E).

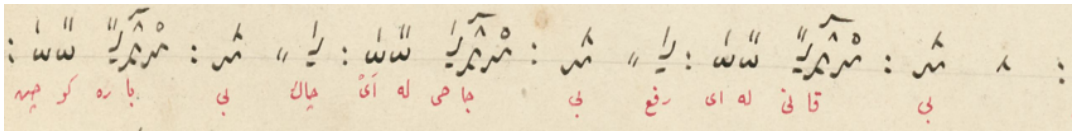
E.D nüshasında ise bağ tercihi, hem aynı hem de farklı perdelerde olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır (bkz. Şekil 4.43, Şekil 4.44). Bağ kullanımının yanı sıra çarpma süslemelerine de fazla kullanılmıştır. 179,182, 248, 250, 256 ve 290 numaralı ölçülerde aynı uzayan perdelerde; 179 ve 288 numaralı ölçüler farklı perdeler arasında bağın kullanıldığı yerlerdir (bkz. Şekil 4.44). 180, 182, 186, 205,211, 220, 235, 242, 245, 249, 253, 261, 278, 279, 282, 286, 290, 294, 298, 322, 324 (Şekil 4.45, Şekil 4.46), 327, 328, 330, 333, 363, 370, 373, 374, 376, 378, 381, 387, 423 ve 427 numaralı ölçülerde ise çarpma kullanılmıştır (bkz. Şekil 4.45, Şekil 4.46). E.D ve D.E nüshalarında kullanılan çarpmaların tümü, notanın bir üst sesi ile yapılmıştır (bkz. Şekil 15).

Şekil 4.43 : E.D Nüshasında bağ kullanımının gösterimi.

Şekil 4.44 : E.D Nüshasında bağ kullanımı.

Şekil 4.45 : E.D Nüshasında çarpma kullanımının orijinal notası üzerinde gösterimi.

Şekil 4.46 : E.D Nüshasında çarpma kullanımı.

D.E yazmasında 188, 190, 191, 192, 194, 196, 214, 215, 220, 221, 226, 229, 230, 235, 236, 241, 242, 247, 250, 251, 272, 275, 286, 287 (bkz. Şekil 4.47), 290, 308, 312, 315, 316, 319, 320, 322, 324, 326, 327, 331, 332, 335, 353, 355, 356, 359, 361, 366, 374,

375, 377, 379, 404, 414, 422, 444, 448, 464 ve 468 numaralı ölçülerde kullanılan çarpma süslemeleri, sonrasında gelen perde ile bağlanarak kullanımı tercih edilmiştir (bkz. Ek D). 188,189,190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 223, 244, 282, 314, 320, 328, 330, 334, 336, 384, 386, 392 ve 394 numaralı ölçülerde karşımıza çıkan bağ kullanımı ise aynı şekilde devam eden sesleri bağlamak için tercih edilmiştir (bkz. Ek D).

Şekil 4.47 : Üçüncü selam içerisinde çarpma bağının kullanımının karşılaştırması.

S.H nüshasında 155, 156, 183, 192, 208, 211, 217, 223, 231, 242, 250, 252, 256, 258, 281, 289, 313, 329, 337, 353, 361, 370, 387 numaralı ölçülerde aynı uzayan perdelerde bağ kullanılırken, çarpmaya yer verilmemiştir (bkz. Ek D).

Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışları karşılaştırmalı olarak aşağıdaki gibidir (bkz. Çizelge 4.11):

Çizelge 4.2 : Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

ÜÇÜNCÜ SELAM									
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
355	Neva Dügâh	179	Neva Dügâh	188	Neva Dügâh	152	Neva Dügâh	188	Neva Dügâh
361	Neva	180	Neva Dügâh	189	Neva	153	Neva Dügâh	189	Neva
367	Neva Dügâh	181	Neva-Dügâh	190	Neva Dügâh	154	Neva Dügâh	190	Neva Dügâh
373	Neva Eviç	182	Neva Eviç	191	Neva Eviç	155	Neva Eviç	191	Neva Eviç

379	Hüseyni Eviç	183	Hüseyni	192	Hüseyni Eviç	156	Hüseyni Eviç	192	Hüseyni Eviç
385	Hüseyni Neva	184	Hüseyni Dügâh	193	Eviç Neva	157	Hüseyni Dügâh	193	Eviç Neva
391	Neva Dügâh	185	Neva Dügâh	194	Neva Dügâh	158	Neva Dügâh	194	Neva Dügâh
-	-	-	-	195	Neva	-	-	195	Neva
-	-	-	-	196	Neva Buselik	-	-	196	Neva Buselik

Aksak Semai

Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
397	Neva	186	Neva	197	Neva	159	Neva	197	Neva
399	Buselik	187	Buselik	198	Buselik	160	Buselik	198	Buselik

Terennüm Nay		Terennüm Nay		Saz		Terennüm		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
401	Nim Hicaz	189	Nim Hicaz	199	Nim Hicaz	161	Nim Hicaz	199	Nim Hicaz
403	Nim Hicaz	190	Nim Hicaz	200	Nim Hicaz	-	-	200	Nim Hicaz
405	Neva	191	Neva	201	Neva	162	Neva	201	Neva
407	Neva	192	Neva	202	Neva	163	Neva	202	Neva
409	Gerdaniye	193	Gerdaniye	203	Gerdaniye	164	Gerdaniye	203	Gerdaniye
413	Neva	195	Neva	205	Neva	166	Neva	205	Neva
415	Neva	196	Neva	206	Neva	167	Neva	206	Neva
-	-	199	Neva	209	Neva	-	-	209	Neva
417	Buselik	200 201	Neva Buselik	210	Buselik	170	Buselik	210	Buselik

Semai		Belirtilmemiş		Yürük Semai		Yürük Semai		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
419	Buselik Neva	202	Rast Neva	211	Dügâh Neva	171	Rast Neva	211	Dügâh Neva
423	Hüseyni	204	Hüseyni	213	Hüseyni	173	Hüseyni	213	Hüseyni

Çizelge 4.11 (devam) : Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

Semai		Belirtilmemiş		Yürük Semai		Yürük Semai		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
425	Neva	205	Neva	214	Neva	174	Neva	214	Neva
427 429	Hüseyni Buselik	207	Nim Hicaz	216	Nim Hicaz	176	Nim Hicaz	216	Nim Hicaz
442	Neva	213	Neva	222	Neva	182	Neva	222	Neva
443	Gerdaniye	214	Gerdaniye	223	Gerdaniye	183	Gerdaniye	223	Gerdaniye
445	Hüseyni	215	Acem	224	Acem	184	Acem	224	Acem
447	Gerdaniye	216	Gerdaniye	225	Gerdaniye	185	Gerdaniye	225	Gerdaniye
451	Neva	218	Neva	227	Neva	187	Neva	227	Neva
453	Hüseyni	219	Hüseyni	228	Hüseyni	188	Hüseyni	228	Hüseyni
455	Neva	220	Neva	229	Neva	189	Neva	229	Neva
462	Buselik	223	Buselik	231	Buselik	192	Buselik	231	Buselik
Terennüm Nay		Terennüm Nay		Saz		Terennüm		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
507-509	Neva	224	Neva	253	Neva	193	Neva	247	Neva
511	Nim Hicaz	226	Nim Hicaz	255	Nim Hicaz	195	Nim Hicaz	249	Nim Hicaz
513	Neva	227	Neva	256	Neva	196	Neva	250	Neva
515	Buselik	228	Buselik	261	Buselik	197	Buselik	255	Buselik
517	Hüseyni	229	Hüseyni	262	Hüseyni	198	Hüseyni	256	Hüseyni
519	Nim Hicaz	230	Nim Hicaz	263	Nim Hicaz	199	Nim Hicaz	257	Nim Hicaz
523	Buselik	231	Buselik	268	Buselik	200	Buselik	262	Buselik
525	Neva	232	Neva	269	Neva	201	Neva	263	Neva
530	Nim Hicaz	235	Nim Hicaz	272	Nim Hicaz	204	Nim Hicaz	265	Nim Hicaz
533	Neva	236	Neva	273	Neva	205	Neva	267	Neva
539	Neva	239	Neva	276	Neva	208	Neva	270	Neva
541	Hüseyni	240	Hüseyni	277	Hüseyni	209	Hüseyni	271	Hüseyni
547	Neva	246	Neva	283	Neva	212	Neva	277	Neva
551	Nim Hicaz	249	Nim Hicaz	286	Dügâh	215	Nim Hicaz	279	Nim Hicaz
555	Neva	251	Neva	288	Neva	217	Neva	282	Neva
567	Buselik	257	Neva	294	Neva	223	Neva	288	Neva
569	Neva	258	Neva	295	Neva	224	Neva	289	Neva
573	Nim Hicaz	260	Nim Hicaz	297	Nim Hicaz	226	Nim Hicaz	291	Nim Hicaz
577	Neva	262	Neva	299	Neva	228	Neva	293	Neva
583	Neva	265	Neva	302	Neva	231	Neva	296	Neva
585	Hüseyni	266	Hüseyni	303	Hüseyni	232	Hüseyni	297	Hüseyni

Çizelge 4.11 (devam) : Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

Terennüm Nay		Terennüm Nay		Saz		Terennüm		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
589	Neva	268	Hüseyni	305	Hüseyni	235	Neva	299	Hüseyni
593	Neva	273	Neva	310	Neva	236	Neva	304	Neva
595 597	Nim Hicaz Buselik	274	Nim Hicaz	312	Nim Hicaz	237	Nim Hicaz	306	Nim Hicaz
599	Buselik Neva	276	Rast Neva	313	Dügâh Neva	239	Rast Neva	307	Dügâh Neva
605	Buselik	279	Neva	316	Buselik	242	Neva	310	Buselik
613	Neva	283	Neva	320	Neva	242	Neva	314	Neva
615	Eviç	284	Eviç	321	Eviç	243	Eviç	315	Eviç
617	Neva	285	Neva	322	Neva	244	Neva	316	Neva
621	Eviç	287	Eviç	324	Eviç	246	Eviç	318	Eviç
625	Neva	289	Neva	326	Neva	248	Neva	320	Neva
631	Neva	292	Neva	329	Neva	251	Neva	323	Neva
637	Buselik	295	Buselik	332	Buselik	254	Buselik	326	Buselik
631	Neva	296	Neva	333	Neva	255	Neva	327	Neva
637	Buselik	299	Neva	336	Neva	258	Neva	330	Neva
Terennüm Nay		Terennüm Nay		Saz		Terennüm		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
639	Neva	300	Nim Hicaz	337	Nim Hicaz	259	Nim Hicaz	331	Nim Hicaz
641	Neva	301	Neva	338	Neva	260	Neva	332	Neva
643	Nim Hicaz	302	Nim Hicaz	339	Nim Hicaz	261	Nim Hicaz	333	Nim Hicaz
645	Neva	303	Neva	340	Neva	262	Neva	334	Neva
647	Buselik	304	Buselik	341	Buselik	263	Buselik	335	Buselik
649	Neva	305	Hüseyni	342	Hüseyni	264	Hüseyni	336	Hüseyni
651	Nim Hicaz	306	Nim Hicaz	343	Nim Hicaz	265	Nim Hicaz	337	Nim Hicaz
655	Buselik	307	Buselik	348	Buselik	266	Buselik	342	Buselik
657	Buselik Neva	308	Rast Neva	349	Buselik Neva	267	Rast Neva	343	Buselik Neva
671	Buselik	315	Nim Hicaz	356	Dügâh	273	Nim Hicaz	350	Dügâh
673	Buselik Neva	316	Rast Neva	357	Buselik Neva	274	Rast Neva	351	Buselik Neva
683	Neva	321	Neva	362	Neva	279	Neva	356	Neva
687	Eviç	323	Eviç	364	Eviç	281	Eviç	358	Eviç
689	Eviç	324	Muhayyer	365	Muhayyer	282	Muhayyer	359	Muhayyer
691	Neva	325	Neva	366	Neva	283	Neva	360	Neva
695	Eviç	327	Eviç	368	Eviç	285	Eviç	362	Eviç

Çizelge 4.11 (devam) : Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

Terennüm Nay		Terennüm Nay		Saz		Terennüm		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
699	Neva	329	Neva	370	Neva	287	Neva	364	Neva
703	Eviç	331	Eviç	372	Eviç	289	Eviç	366	Eviç
705	Eviç	332	Muhayyer	373	Muhayyer	290	Muhayyer	367	Muhayyer
707	Neva	333	Neva	374	Neva	291	Neva	368	Neva
721	Rast Neva	340	Rast Neva	381	Rast Neva	298	Rast Neva	375	Rast Neva
727	Segâh	343	Çargâh	384	Çargâh	301	Çargâh	378	Çargâh
731	Segâh	345	Segâh	386	Segâh	303	Segâh	380	Segâh
735	Rast	347	Rast	388	Rast	305	Rast	382	Rast
737	Neva	348	Neva	389	Neva	306	Neva	383	Neva
743	Segâh	351	Çargâh	392	Çargâh	309	Çargâh	386	Çargâh
747	Segâh	353	Segâh	394	Segâh	311	Segâh	388	Segâh
749	Dügâh	354	Dügâh	395	Dügâh	312	Dügâh	389	Dügâh
751	Rast	355	Rast	396	Rast	313	Rast	390	Rast
753	Rast Neva	356	Rast Neva	397	Rast Neva	314	Rast Neva	391	Rast Neva
755	Hüseyni	357	Hüseyni	398	Hüseyni	315	Hüseyni	392	Hüseyni
759	Neva	359	Neva	400	Neva	317	Neva	394	Neva
765	Hüseyni	362	Hüseyni	403	Hüseyni	320	Hüseyni	397	Hüseyni
767	Buselik	363	Buselik	404	Buselik	321	Buselik	398	Buselik
769	Rast Neva	364	Rast Neva	405	Buselik Neva	322	Rast Neva	399	Buselik Neva
773	Hüseyni	366	Hüseyni	407	Hüseyni	324	Hüseyni	401	Hüseyni
777	Neva	367	Neva	408	Neva	325	Neva	402	Neva
781	Hüseyni	370	Hüseyni	411	Hüseyni	328	Hüseyni	405	Hüseyni
783	Eviç	371	Eviç	412	Eviç	329	Eviç	406	Eviç
785	Eviç	372	Muhayyer	413	Muhayyer	330	Muhayyer	407	Muhayyer
787	Neva	373	Neva	414	Neva	331	Neva	408	Neva
791	Eviç	375	Eviç	416	Eviç	333	Eviç	410	Eviç
793	Neva	376	Neva	417	Neva	334	Neva	411	Neva
799	Eviç	379	Eviç	420	Eviç	337	Eviç	414	Eviç
801	Eviç	380	Muhayyer	421	Muhayyer	338	Muhayyer	415	Muhayyer
807	Neva	383	Neva	424	Neva	341	Neva	418	Neva
813	Hüseyni	386	Hüseyni	427	Hüseyni	344	Hüseyni	421	Hüseyni
815	Neva	387	Çargâh	428	Neva	345	Çargâh	422	Çargâh
817	Rast Neva	388	Rast Neva	429	Rast Neva	346	Rast Neva	423	Rast Neva
824	Segâh	391	Çargâh	432	Çargâh	349	Çargâh	426	Çargâh
827	Segâh	393	Segâh	434	Segâh	351	Segâh	428	Segâh
831	Rast	395	Rast	436	Rast	353	Rast	430	Rast

Çizelge 4.11 (devam) : Üçüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

Terennüm Nay		Terennüm Nay		Saz		Terennüm		Belirtilmemiş	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
839	Segâh	399	Çargâh	440	Neva	349	Çargâh	434	Neva
843	Segâh	401	Segâh	442	Neva	51	Segâh	436	Neva
847	Rast	403	Rast	444	Dügâh	353	Rast	438	Dügâh
849	Neva	404	Neva	445	Neva	354	Neva	439	Neva
853	Hüseyni	406	Hüseyni	447	Hüseyni	356	Hüseyni	441	Hüseyni
855	Buselik	407	Buselik	448	Buselik	357	Buselik	442	Buselik
849	Rast Neva	408	Rast Neva	449	Neva	358	Rast Neva	443	Neva
853	Hüseyni	410	Hüseyni	451	Hüseyni	360	Hüseyni	445	Hüseyni
857	Neva	411	Neva	452	Neva	361	Neva	446	Neva
859	Hüseyni	412	Hüseyni	453	Hüseyni	362	Hüseyni	447	Hüseyni
861	Neva	413	Neva	454	Neva	363	Neva	448	Neva
867	Dügâh	416	Dügâh	457	Dügâh	366	Dügâh	451	Dügâh
869	Rast	417	Rast	458	Rast	367	Rast	452	Rast
873	Segâh	419	Çargâh	460	Segâh	369	Segâh	454	Segâh
877	Rast	421	Rast	462	Rast	371	Rast	456	Rast
879	Gerdaniye	422	Eviç	463	Eviç	372	Eviç	457	Eviç
881	Neva	423	Neva	464	Neva	373	Neva	458	Neva
885	Eviç	425	Eviç	466	Eviç	375	Eviç	460	Eviç
889	Neva	427	Neva	468	Neva	377	Neva	462	Neva
897	Segâh	431	Segâh	472	Segâh	381	Segâh	466	Segâh
901	Rast Neva	433	Rast Neva	474	Rast Neva	383	Rast Neva	468	Rast Neva
905	Segâh	435	Segâh	476	Segâh	385	Segâh	470	Segâh
		437	Rast			387	Rast		

4.4 Dördüncü Selam

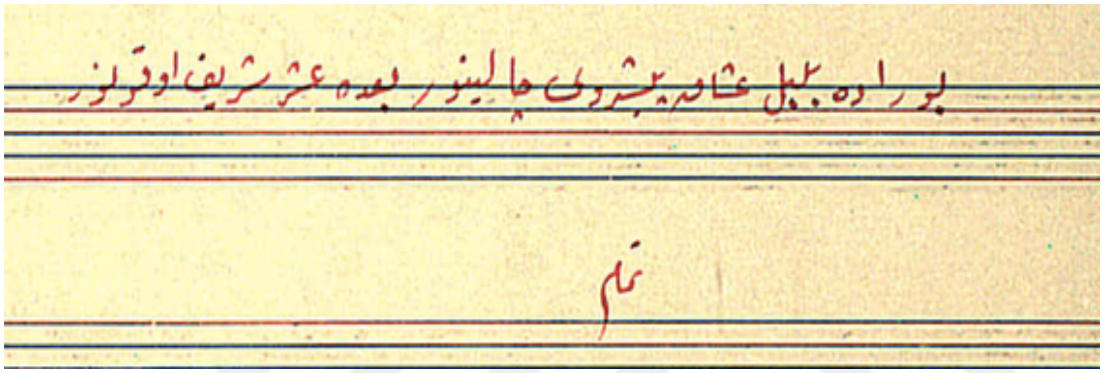
4.4.1 Ölçü sayısı ve usûl

Dördüncü Selam, gelenekte İkinci Selam ile aynı olarak 9 zamanlı Evfer usûlünde icra edildiği bilinmekte ve ele aldığımız nüshalarda da durum bundan farklı değildir. Son peşreve kadar kendi içlerinde dördüncü ve ikinci selam ile gerek melodik ve ritmik, gerekse usûl olarak aynı yapıda olmasından dolayı tekrar açıklanmamıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.12'de ikinci selam ile dördüncü selam içerisinde aynı olan ölçü numaraları verilmiştir (bkz. Çizelge 4.12).

Çizelge 4.3 : İkinci selam ile aynı şekilde kullanılan ölçülerin gösterilişi.

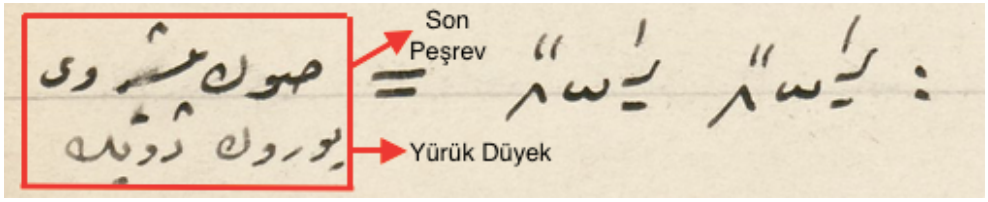
Kaynak Kişi	İkinci Selam Ölçü Numarası	Dördüncü Selam Ölçü Numarası
A.T	288 – 354	909 - 975
E.D	148 – 163	438 – 453
D.E	155 – 173	479 – 496
S.H	132 – 139	388 - 395
A.Ç	154 – 171	472 - 481

A.T nüshasında Dördüncü Selam bölümü ikinci selam ile aynı olmakla birlikte (bkz. Ek A), selamın sonunda Töre, Osmanlı Türkçesi ile sonunda "tamam" yazılı sayfada "Burada Bülbül Uşşakı Çalınıyor Bâde Aşrı Şerif Okunuyor" diyerek notu düştüğü görülmektedir (bkz. Şekil 4.48).

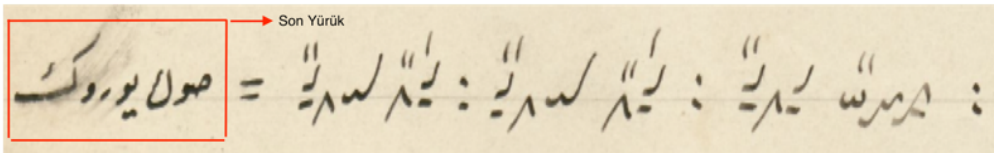

Şekil 4.48 : A.T Nüshasının dördüncü selam sonunda Osmanlı Türkçesi ile yazdığı not.

Hamparsum müzik yazısı ile kağıda dökülen E.D nüshasında, 39 ölçü 4/4'lük Son Peşrev, Yürük Düyek (bkz. Şekil 4.49) ve 9 ölçü 3/4 Son Yürük şeklinde devam ederek son bulmuştur (bkz. Şekil 4.50).

Şekil 4.49 : E.D nüshası son peşrev in gösterilişi.

Şekil 4.50 : E.D nüshası son yürük'ün gösterilişi.

Konservatuvar Heyeti tarafından notaya alınan D.E nüshası dördüncü selamı, 8/4 Düyek usûlünde 20 ölçü olarak yazılan Son Peşrev – Bülbül Uşşakı ile 6/8 Yürük

Semai usûlünde Son Yürük Semai'ye geçilmiş ve 31 ölçü ilerleyerek son bulmuştur (bkz. Ek C).

Ele alınan bir diğer nüsha olan S.H'de selam sonunda 4/4 yazılan Son Peşrev ile takip edilerek 6/8 yazılmış Son Yürük Semai'ye bağlanarak bitirilmiştir. 9/4 Evfer usulü 18, 4/4'lük usûl ile yazılan son peşrev 38 ve 6/8 yazılan Yürük Semai 18 ölçü olmak üzere toplamda 74 ölçüden oluşmuştur.

A.Ç nüshasında ise selam sonu 8/4 Düyek usûlünde yazılmış Son Peşreve bağlanmış ve 28 ölçü devam etmiş, ardından 6/8 Yürük Semai olarak yazılan Son Yürük bölümü ile 20 ölçü devam ederek tamamlanmıştır (bkz. Çizelge 4.13).

Çizelge 4.43 : Dördüncü selam sonunda kullanılan usûl ve ölçü sayılarının gösterilişi.

Kaynak Kişi	Son Peşrev	SonYürük
A.T	Bülbül Uşşakı	-
E.D	(Yürük Düyek) 4/4	3/4
D.E	(Bülbül Uşşakı) 8/4	6/8
S.H	4/4	6/8
A.Ç	8/4 Düyek	6/8 Yürük Semai

4.4.2 Donanım ve kullanılan perdeler

A.T nüshasında Dördüncü Selamda'da diğer selamların donanımlarında olduğu gibi sadece Eviç perdesi kullanılmış; kullanılan diğer işaretler (diyez (Nim Hicaz), bekar (Acem), 1 koma diyez) ve beş koma Bemol (Sünbüle) gerek duyulduğunda ölçü içlerinde gösterilmiştir.

Hamparsum müzik yazısıyla kağıda dökülen E.D nüshasında değiştirici işaretler eser içerisinde kullanılmıştır. Kullanılan bu işaretlerin tümü göz önüne alındığında Si notasının tümü 1 koma bemol ve Fa notalarının ise 4 koma diyez gözükmektedir. Dolayısıyla donanım bugün kullanılan Rast makamı gibi Segâh ve Eviç perdelerini içermektedir. Dördüncü Selam içerisinde kullanılan diğer değiştirme işaretleri ise 4 koma diyez (Nim Hicaz) ve bekar (Acem ve Buselik)'dır. D.E nüshasında da aynı bir önceki Selam'da olduğu gibi Eviç perdesi kullanılmıştır. 1 koma diyez (si için), 4 koma diyez (Eviç, Nim Hicaz) ve bekar (Acem), bu bölümde kullanılan diğer

değiştirme işaretleridir. S.H nüshasında 4/4'lük Son Peşrev ve 6/8'lik Son Yürük Semai bölümlerinde Eviç ve Segâh olarak değişmektedir. Son Selamda kullanılan diğer değiştirme işareti ise Bekar işaretidir. A.Ç nüshasının Dördüncü Selam donanımında ise Eviç ve Segâh perdeleri görülmekte; eser içerisinde ise Bekar (Acem ve Buselik), Diyez (Nim Hicaz) işaretleri kullanılmıştır (bkz. Çizelge 4.14).

Çizelge 4.5 : Dördüncü selam donanım tablosu.

Kaynak Kişi	Donanım
Abdülkadir Töre	Eviç
Emin Dede	Eviç – Segâh
Darülelhân	Eviç
Sadettin Heper	Eviç – Nim Hicaz Eviç – Segâh
Ahmet Çalışır	Eviç – Segâh

Dördüncü selama ait perde kalışlarındaki dağılımlar Çizelge 4.16'da gösterildiği şekildedir. A.T nüshasında son peşrev ve semai bölümleri yer almadığından bu noktada değerlendirmenin dışında tutulmuştur. Son peşrev ve semai bölümleri melodik kalışlar olarak benzerlik gösterirken, ritim ve ölçü sayısı bakımından farklılık oluşmasından dolayı birebir ölçü karşılaştırması yapılmamıştır. Genel olarak E.D, D.E ve S.H nüshaları benzerlik gösterirken; A.Ç nüshası diğerlerinden ayrılmaktadır. Kullandığı perdelerin Tiz Aceme kadar çıktığı görülmektedir (bkz. Ek E).

Dördüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışları aşağıdaki tablodaki gibi göstrilebilir (bkz. Çizelge 4.16).

Çizelge 4.15 : Dördüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

DÖRDÜNCÜ SELAM									
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
909	Rast Neva Hüseyni	438	Neva Hüseyni	478	Rast Neva Hüseyni	388	Nim Hicaz Neva Hüseyni	472	Rast Neva Hüseyni
911	Neva	439	Neva	479	Neva	389	Neva	473	Neva
913	Hüseyni	440	Hüseyni	480	Hüseyni	390	Hüseyni	474	Hüseyni
917	Hüseyni	442	Neva	482	Neva	392	Neva	476	Neva
919	Hüseyni Gerdaniye	443	Hüseyni Gerdaniye	483	Hüseyni Gerdaniye	393	Hüseyni Gerdaniye	477	Hüseyni Gerdaniye
921	Neva Hüseyni	444	Neva Hüseyni	484	Neva Hüseyni	394	Neva Hüseyni	478	Neva Hüseyni
923	Neva Buselik	445	Buselik	485	Buselik	395	Buselik	479	Buselik
941	Neva	454	Neva	494	Neva	396	Neva	480	Neva
943	Buselik Neva	455	Neva Buselik	495	Neva	397	Buselik	481	Neva
A.T Nüshasında son peşrev bulunmamaktadır "İkinci Selam" a dönüş yapmıştır		SON PEŞREV		SON PEŞREV BÜLBÜL UŞŞAKI		SON PEŞREV		SON PEŞREV	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
324-325	Gerdaniye	456	Neva	496	Neva	398	Neva	482	Buselik
326-327	Neva	457	Neva	497	Segâh	399	Neva	483	Neva
328-329	Neva	458	Neva	498	Neva	400	Neva	484	Neva
336-337	Neva Hüseyni	459	Segâh	499	Neva Segâh	401	Segâh	485	Hüseyni
338-339	Hüseyni	460	Neva	500	Çargâh Eviç	402	Neva	486	Neva
340-343	Neva	461	Neva	501	Neva	403	Neva	487	Segâh
346-347	Buselik	462	Neva	502	Neva Segâh	404	Neva	488	Rast
348-349	Neva	463	Segâh	503	Hüseyni	405	Segâh	489	Buselik
350	Buselik	464	Çargâh	504	Dügâh	406	Çargâh	490	Hüseyni
354	Neva	465	Eviç	505	Çargâh	407	Eviç	491	Eviç
		466	Eviç	506	Dügâh Muhayyer	408	Eviç	492	Neva
		467	Neva	507	Eviç	409	Neva	493	Neva
		468	Neva	508	Eviç	410	Neva	494	Neva
		469	Segâh	509	Eviç	411	Segâh	495	Rast
		470	Hüseyni	510	Neva	412	Hüseyni	496	Neva
		471	Segâh	511	Muhayyer	413	Segâh	497	Segâh
		472	Dügâh	512	Neva Eviç	414	Dügâh	498	Rast

Çizelge 4.15 (devam) : Dördüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

A.T Nüshasında son peşrev bulunmamaktadır "İkinci Selam" a dönüş yapmıştır		SON PEŞREV		SON PEŞREV BÜLBÜL UŞŞAKI		SON PEŞREV		SON PEŞREV	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
		473	Dügâh	513	Muhayyer	415	Neva	499	Rast
		474	Çargâh	514	Hüseyni	416	Çargâh	500	Segâh
		475	Segâh	515	Neva	417	Segâh	501	Neva
		476	Dügâh			418	Dügâh	502	Neva
		477	Muhayyer			419	Muhayyer	503	Gerdaniye
		478	Eviç			420	Eviç	504	Neva
		479	Eviç			421	Neva	505	Hüseyni
		480	Neva			422	Eviç	506	Çargâh
		481	Eviç			423	Hüseyni	507	Rast
		482	Hüseyni			424	Eviç	508	Irak
		483	Eviç			425	Neva	509	Rast
		484	Neva			426	Hüseyni		
		485	Hüseyni			427	Muhayyer		
		486	Muhayyer			428	Muhayyer		
		487	Muhayyer			429	Neva		
		488	Neva			430	Eviç		
		489	Eviç			431	Gerdaniye		
		490	Muhayyer			432	Gerdaniye		
		491	Muhayyer			433	Neva		
		492	Neva			434	Hüseyni		
		493	Hüseyni			435	Neva		
		494	Neva						
A.T Nüshasında Son Yürük Semai Bulunmamaktadır		SON YÜRÜK		SON YÜRÜK SEMAİ		SON YÜRÜK SEMAİ		SON YÜRÜK	
A.T		E.D		D.E		S.H		A.Ç	
		Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi	Ölçü Numarası	Perde İsmi
		495	Neva	516	Neva	438	Gerdaniye	510	Gerdaniye
		496	Neva	517	Neva	439	Neva	511	Tiz Segâh
		497	Gerdaniye	518	Gerdaniye	440	Dügâh	512	Tiz Segâh
		498	Neva	519	Neva	441	Çargâh	513	Tiz Segâh
		499	Dügâh	520	Dügâh	442	Segâh	514	Gerdaniye
		500	Neva	521	Neva	443	Gerdaniye	515	Tiz Segâh
		501	Segâh	522	Neva	444	Neva	516	Muhayyer
		502	Eviç	523	Eviç			517	Tiz Neva
		503	Neva	524	Neva Muhayyer			518	Tiz Segâh
				525	Muhayyer			519	Tiz Segâh
				526	Eviç			520	Tiz Segâh

Çizelge 4.15 (devam) : Dördüncü selam içerisinde tespit edilen perde kalışlarının karşılaştırması.

A.T Nüshasında Son Yürük Semai Bulunmamaktadır	SON YÜRÜK	SON YÜRÜK SEMAİ		SON YÜRÜK SEMAİ	SON YÜRÜK	
A.T	E.D	D.E		S.H	A.Ç	
		527	Gerdaniye		521	Tiz Neva
		528	Neva Muhayyer		522	Tiz Neva
		529	Muhayyer		523	Tiz Segâh
		530	Eviç		524	Tiz Segâh
		531	Gerdaniye		525	Tiz Neva
		532	Hüseyni		526	Tiz Neva
		533	Acem		527	Tiz Segâh
		534	Neva		528	Tiz Segâh
		535	Neva		529	Gerdaniye
		536	Çargâh			
		537	Neva			
		538	Dügâh			
		539	Hüseyni			
		540	Neva			
		541	Çargâh			
		542	Rast			
		543	Neva			
		544	Segâh			
		545	Rast			
		546	Dügâh			

4.4.3 Röpriz ve dolap kullanımı

Ele alınan nüshaların Dördüncü Selam'larında Röpriz ve Dolap kullanımı neredeyse yok denecek kadar azdır. S.H'de 395 – 388, 444 – 436 ve A.Ç'de 479 – 472 numaralı ölçüler dışında Röpriz ve Dolap kullanımı görülmemektedir (bkz. Çizelge 4.15).

Çizelge 4.6 : Dördüncü selam içerisinde röpriz ve dolap kullanılan ölçülerin gösterilişi.

Kaynak Kişi	Röpriz	Dolap
Abdülkadir Töre	-	-
Emin Dede	-	-
Darülelhân	-	-
Sadettin Heper	395 – 388, 444 – 436	-
Ahmet Çalışır	479 – 472	-

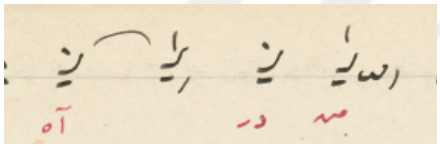
4.4.4 Süsleme

A.T nüshasında 912 – 913, 928 – 929, 949, 955, 956 – 957 numaralı ölçülerde aynı şekilde uzayan sesler için uzatma bağı kullanılmıştır. Diğer selamlarda olduğu gibi Dördüncü Selam'da da Triole kullanımı mevcuttur. 916, 932 ve 946 numaralı ölçülerde Triole detayını görmek mümkündür. Çarpma kullanımına ise bu bölümde yer verilmemiştir (bkz. Şekil 4.51).

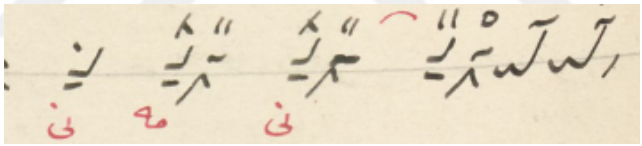

Şekil 4.51 : A.T Nüshasının dördüncü bölümünde Triole kullanımının gösterilişi.

E.D'nin Dördüncü Selam'ında Çarpma kullanımına yer verilmezken, 445 ve 452 numaralı ölçülerde olmak üzere iki yerde bağ kullanılmıştır (bkz. Şekil 4.52). 445 numaralı ölçüde aynı uzayan sesi, 452 numaralı ölçüde ise tam 5'li aralığı bağlamak için tercih edilmiştir (bkz. Şekil 4.53).

Şekil 4.52 : E.D Nüshasında bağ kullanımının gösterimi.

Şekil 4.53 : E.D Nüshasında bağ kullanımının gösterimi.

Konservatuvar nüshası olan D.E'de ise 483, 507, 515 ve 524 numaralı ölçülerde uzayan sesleri bağlamak (bkz. Şekil 4.54); 481, 482, 484, 489, 490, 492, 496, 498 numaralı ölçülerde ise bir üst ses ile yapılan çarpmalar için bağ kullanımı görülmektedir (bkz. Şekil 4.55).

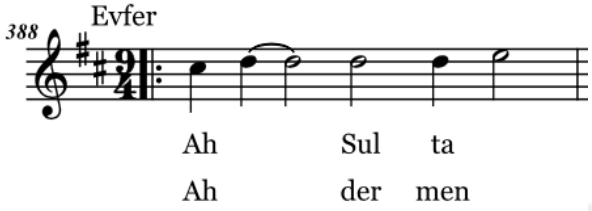

Şekil 4.54 : D.E Nüshasında bağ kullanımının gösterimi.

Şekil 4.55 : D.E Nüshasında çarpma ile bağ kullanımının gösterimi.

S.H nüshasının bu bölümünde Çarpma kullanımına yer verilmezken, 388, 390, 396, 410 ve 444 numaralı ölçülerde uzayan sesler için uzatma bağı eklenmiştir (bkz. Şekil 4.56).

Şekil 4.56 : S.H Nüshasında bağ kullanımının gösterimi.

A.Ç'ye bakıldığında ise diğer üç Selam'da olduğu gibi burada da süsleme kullanımının tercih edilmediği görülmektedir (bkz. Ek E).

5. SONUÇ

"Nâyi Osman Dede'nin Rast Mevlevi Âyini'nin Karşılaştırmalı İncelemesi" başlıklı çalışmamızın sonucunda, Töre ve Emin Dede gibi isimlerin kaleme aldıkları çalışmaların, günümüz aRastırmacılarının kaynak sorunu düşünüldüğünde ne kadar değerli ve önemli bir yere sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Çalışmamızda öncelikle kaynak kişilerinden kısaca bahsedilerek ele alınan nüshalar hakkında genel bilgi verilmiş ve defter tanıtımları verilmiştir. Abdülkadir Töre ve Emin Dede'ye ait nüshaların yazım tarihi net olarak bilinmemekle birlikte, kişilerin doğum ve ölüm, diğer üç nüshanın da basım tarihleri baz alınarak Abdülkadir Töre (1873 - 1946), Emin Dede (1883 - 1945), Darülelhân (1934), Sadettin Heper (1979) ve Ahmet Çalışır (2010) şeklinde tarihsel olarak sıralanmıştır.

Ayinin bölümleri göz önünde bulundurularak benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiş, "Birinci Selam, İkinci Selam, Üçüncü Selam ve Dördüncü Selam" başlıkları altında toplanmış, elde edilen veriler açıklanarak Çizelgeler ile görselleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, daha önceden günümüz nota sistemine çevrilmemiş olan Emin Dede'nin Hamparsum müzik yazısı ile kaleme aldığı Rast Mevlevi Ayin'inin çevirisi yapılarak *Mus2* programı ile kayıt altına alınmış ve dijital ortama aktarılmıştır. Ekrem Karadeniz Arşivi'nde yer alan Abdülkadir Töre'ye ait defterdeki Rast Mevlevi Ayin'i nüshası da yine aynı nota yazım programıyla yazılmış; her iki nüshanın da güfteleri latinize edilerek repertuvara kazandırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda tespit edilen bulgular aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Birinci selam boyunca Töre'nin kalış yaptığı perdeler, diğer nüshalardan farklılık göstermektedir.
- A.Ç nüshasının Dördüncü Selam'ın Son Yürük bölümünde tiz Acem perdesine kadar çıkılmış, diğer dört nüshada bu perdelere Rastlanmamıştır.
- A.T nüshasında Buselik perdesinde Uşşak çeşnisini göstermek için kullanığı Çargâh perdesi üzerindeki 1 koma diyez işareti diğer nüshalarda görülmemektedir.
- Kürdî perdesi kullanımı özellikle Töre'ye ait nüshada diğerlerine nazaran daha fazla yer almaktadır. Kürdî ve Buselik perdelerinin ard arda kullanılması, hem

Rastın nişaburlu genişlemesi ve Nişabur'u takiben oluşan Buselik çeşnisinden kaynaklandığı, hem de Eviç perdesinin Acem'e; veya tam tersi olarak Acem perdesinin Eviç perdesine kromatik hareketinin Rast perdesi üzerine taşınmış şekli olarak düşünülebilir.

- Makamsal olarak bakıldığında, kalış yapılan perdelerin Mevlevî Âyini boyunca Neva, Rast ve Segâh perdeleri etrafında ilerleyen bir karaktere sahip olmakla birlikte, bir ölçü haricinde, Rast perdesinin altına inmeyerek pest tarafa genişleme göstermemiş ve inici – çıkıcı bir seyir gözlemlenmektedir.
- Karşılaştırılması yapılan nüshaların donanımları ele alındığında, her dönemde müzik anlayışının değiştiği görülmekte; Töre ve Darülelhân nüshalarında Segâh perdesini doğal perde kabul ettikleri anlaşılmaktadır.
- Mevlevî Ayini formunda daha önceden neredeyse hiç karşılaşmadığımız "Triole" kullanımı A.T nüshasında karşımıza çıkmıştır. Diğer nüshalarda bu kullanım görülmemiştir.
- Abdülkadir Töre ve Emin Dede'ye ait nüshalarda terennüm teriminin farklı olarak "Terennüm Nay" kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu ifade ile Ney sazının Mevlevî geleneğindeki önemi vurgulanmıştır.
- A.T defterinde yer alan Mevlevî Ayini notasında Birinci Selam başında ölçü sayısı olarak Sebare kullanılmıştır. Röpriz ve dolap kullanımını da bir diğer farklılık olarak dikkat çekmektedir. Töre'ye ait bu farklılıklar, kendisinin Avrupa müziği ve keman eğitimi aldığı bilinmekte ve müzik yazısını bunun üzerine kurduğunun göstergesi olarak düşünülebilir.
- Güncel kaynaklardan olan Ahmet Çalışır ve Darülelhân nüshalarının, Darülelhân yazmasında kullanılan çarpma ve süslemeler hariç aynı olduğu tespit edilmiştir .
- Töre, Mevlevî Ayinini notaya alırken usûl gruplamasını ölçü olarak ayırmış; usulün tamamlandığı ölçü sonlarına çift çizgi çekerek belirtmiştir. Emin Dede ise, usûl bölünmesini sesleri bir ölçü içerisinde gruplayarak göstermiştir.
- Süslemelere bakıldığında en fazla çarpma ve bağın Emin Dede defterinde; daha sonra ise Darülelhân ve Sadettin Heper'e ait nüshalarda olduğu sonucuna varılmış; bu üç nüsha kadar olmasa da Töre'ye ait yazmada da süslemelere Rastlamak mümkünken, Ahmet Çalışır'da hiç süsleme kullanılmamıştır.

- A.T Nüshasında, Mevlevî Ayin'in yazımı, birim değer olarak diğer nüshalardan farklı alındığı için ölçü sayısı her bir selamda fazla çıkmaktadır. Toplam ölçü sayılarına bakılacak olursa tablodaki gibi bir değerlendirme yapmak mümkündür :

Kaynak Kişi	Toplam Ölçü Sayısı
A.T	1.050
E.D	488
D.E	511
S.H	506
A.Ç	513

Töre'nin, usulleri bölerek yazıldığı göz önüne alınarak hesaplansa da ölçü sayısı diğer nüshalara nazaran fazla çıkmaktadır.

- Ele alınan nüshaların incelenmesinin sonunda Abdülkadir Töre ve Emin Dede yazmalarından günümüze doğru, metinlerde sadeleşme öne çıkmaktadır.
- Temel alınan nüshalarda gerek süslemeler gerekse melodi yürüyüşlerine bakıldığında daha fazla detay ve icraya olumlu katkıda bulunacağı düşündüğümüz ifadeler yer almaktadır.
- Beş nüshaya ait yapılan kritikte, Emin Dede'ye ait olan müzik yazısına ait süsleme, melodik ve ritmik öğelerin diğer nüshalarda da görülebilmesi; Emin Dede'nin hocası Hafız Haşim Efendi ile bu âyini meşk etmiş olmasından dolayı, diğer nüshalardan farklı bir yerde durduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Behar, C. (2016). *Aşk olmayınca meşk olmaz 'geleneksel Osmanlı türk müziğinde öğretim ve intikal'*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çalışır, A. (2010). *Beste-i kadimden beste-i cedide (meydan görmüş) Mevlevi ayinleri.* Konya: Selçuk Belediyesi.

Çevikoğlu, T. (2011). *Mevlevi ayinler usüller ve aruz* I. Cilt, İstanbul: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Demet, A. T., ve Kır, U. (2014). Itrî'nin Segâh ayini'nin altı nota nüshası üzerinde makamsal bir inceleme. *Rast Müzikoloji Dergisi.* Cilt II, Sayı 2.

Doğrusöz, N., ve Uruş, D. (2012). Meşk ile intikalde müzik eseri: III. Selim'in suzidilara mevlevi ayini. *International Journal of human science.* Volume: 9 Issue: 2.

Ergun, S. N. (1942). *Türk Musikisi Antolojisi.* Cilt: 1 Dini Eserler, İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası.

Erguner, S. (2003). *Rauf Yekta Bey Neyzen – müzikolog – bestekâr.* İstanbul: Kitabevi.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Ana Bilim Dalı İstanbul Konservatuvarı Neşriyatı. (1934). *Türk Musikisi Klasiklerinden Mevlevi Ayinleri II.* Yedinci Cilt, İstanbul: Haşım Matbaası.

Hazman, Y. (2014). *Abdülkâdir Töre'nin usûl-i ta'lîm-i kemân adlı eseri (çeviriyazım ve inceleme)*. (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Bilimler Anabilim Dalı Türk Sanat Müziği Yüksek Lisans Programı, İzmir.

Heper, S. (1974). *Mevlevi ayinleri.* Konya: Konya Turizm Derneği.

Kanık, N. (2011). *Emin Dede'nin Türk Musikisindeki Yeri.* Haliç Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Anasanat Dalı, İstanbul.

Karadeniz, M. E. (1965). *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Karadeniz, Ş. (2013). *Mevlevi ayinlerinin kompozisyon açısından incelenmesi.* (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programı, İstanbul.

Özalp, N. (2000). *Türk musikisi tarihi.* II Cilt, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Özcan, N. (2004). Mevlevi ayini. *TDV İslam Ansiklopedisi.* 29: 464-466.

Soylu, E. (2009). *Cazim Efendi - Raif Dede nüshasındaki nayi osman dede ayinlerinin konservatuvar ve saadettin heper nüshaları ile karşılaştırılması.* (Yüksek lisans tezi). Ankara.

EKLER

EK A: Abdülkadir Töre

EK B: Emin Dede

EK C: Darülelhân

EK D: Sadettin Heper

EK E: Ahmet Çalışır

EK F: Ekrem Karadeniz Arşivi Abdülkadir Töre Defteri

EK G: Galata Mevlevihanesi Emin Dede Defteri

EK A

Şekil A.1 : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

4

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

9

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

10

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

15

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

16

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

18

Şekil A.1 (devam) : Düyek usûlü.

EK B

Şekil B.1 : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

6

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

10

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

11

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

15

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

19

Şekil B.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin düyek usûlünde Rast ayin-i şerifi.

EK C

Şekil C.1 : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

5

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

6

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

9

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

11

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

12

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

14

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

15

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

17

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

18

Şekil C.1 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast makamında mevlevî âyini.

EK D

Şekil D.1 : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

2

Şekil D.2 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

3

Şekil D.3 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

Şekil D.4 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

5

Şekil D.5 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

Şekil D.6 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

7

Şekil D.7 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

8

Şekil D.8 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

Şekil D.9 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

Şekil D.10 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

Şekil D.11 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

12

Şekil D.12 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

Şekil D.13 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

14

Şekil D.14 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast âyin-i şerifi.

EK E

Şekil E.1 : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.2 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.3 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.4 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.5 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.6 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.7 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.8 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.9 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.10 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.11 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.12 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.13 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.14 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.15 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.16 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

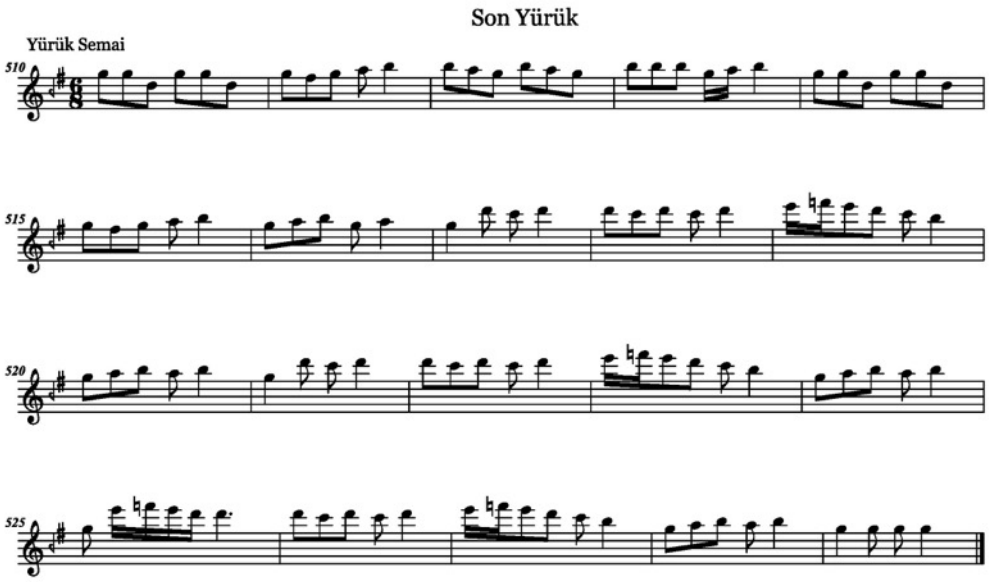
Şekil E.17 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

Şekil E.18 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

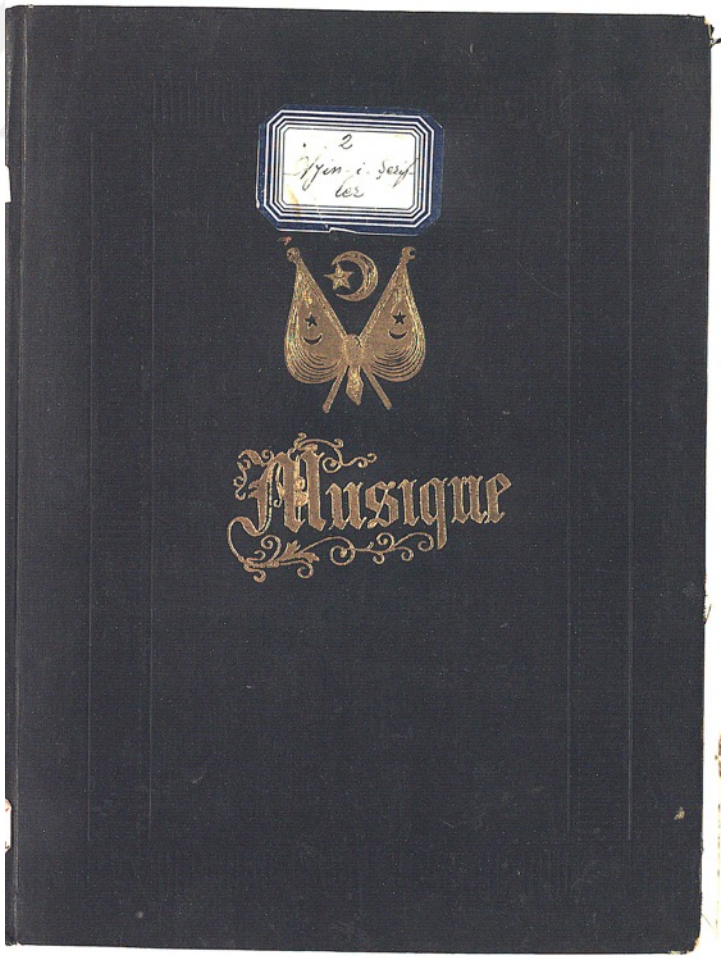
Şekil E.19 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

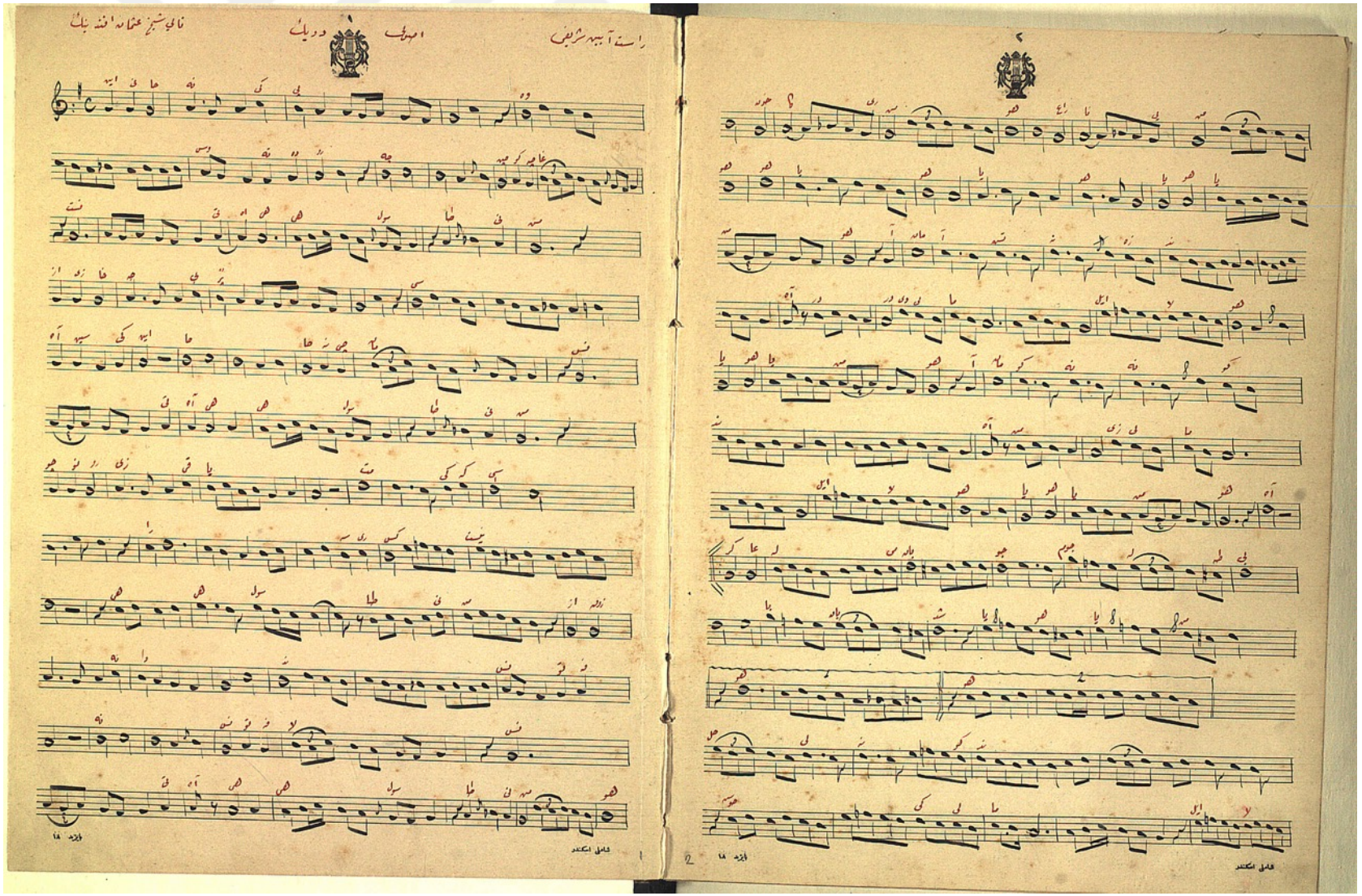

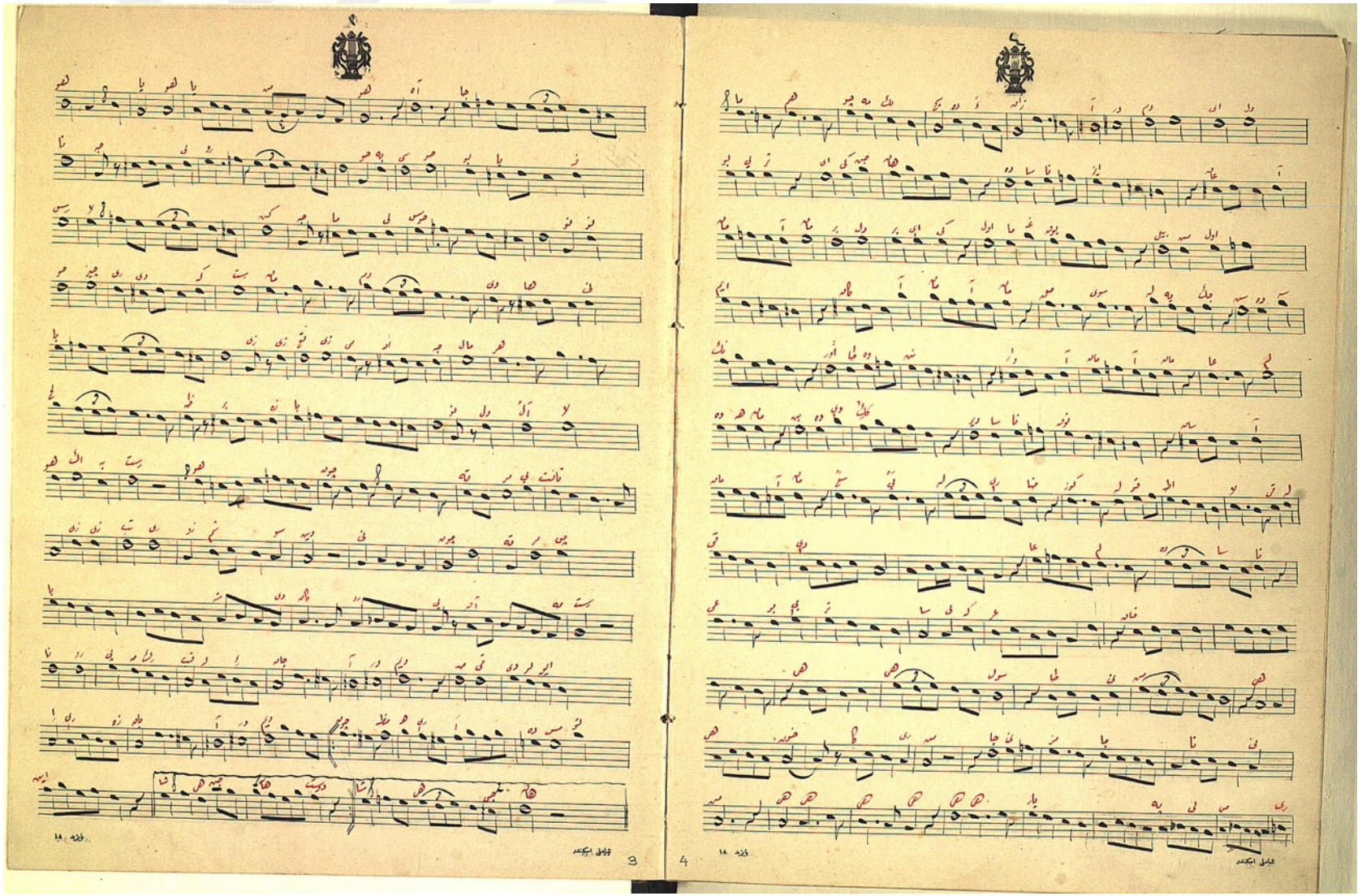
20

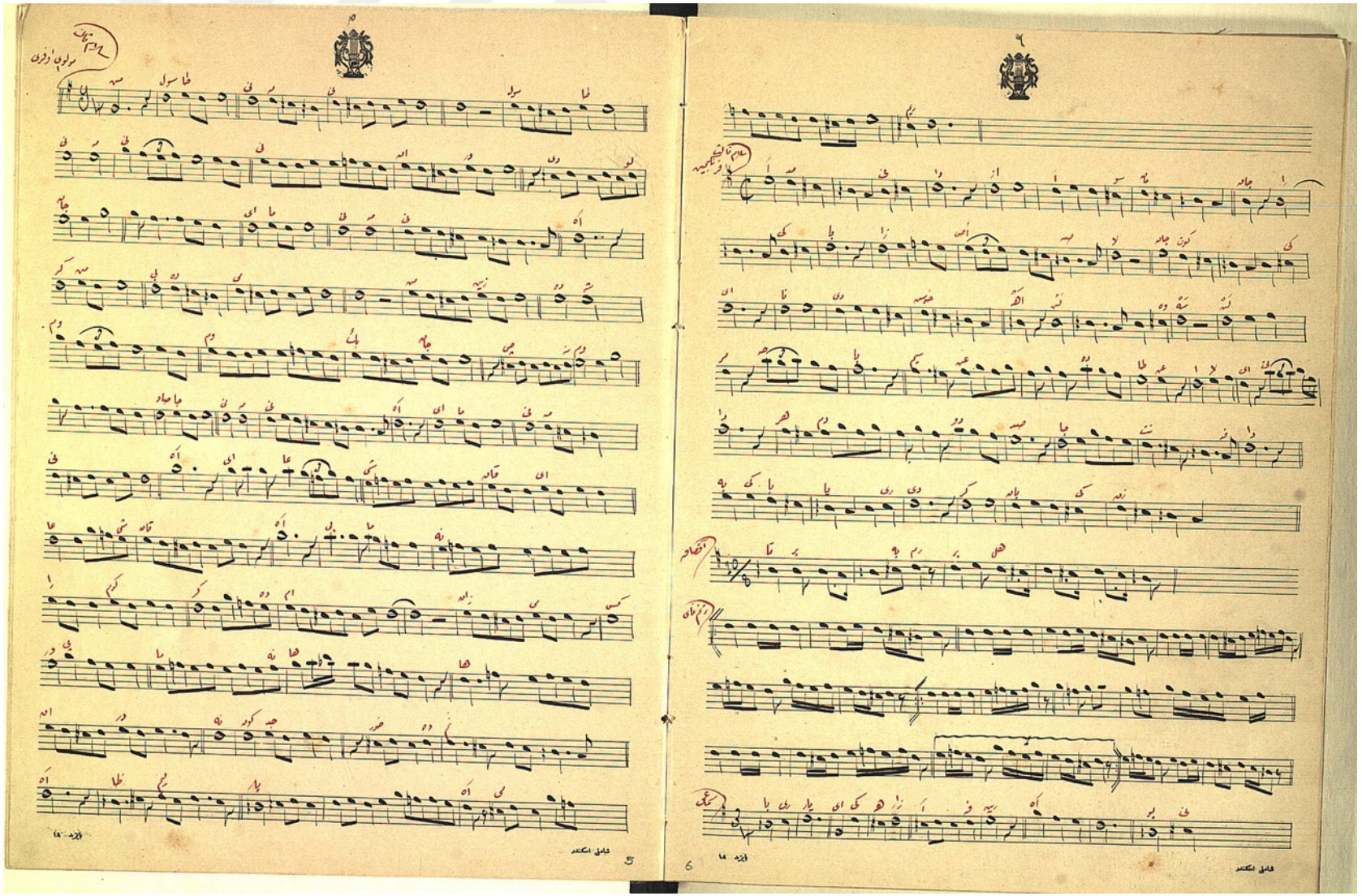
Şekil E.20 (devam) : Nâyi Osman Dede'nin Rast mevlevî ayin-i şerif'i birinci selam.

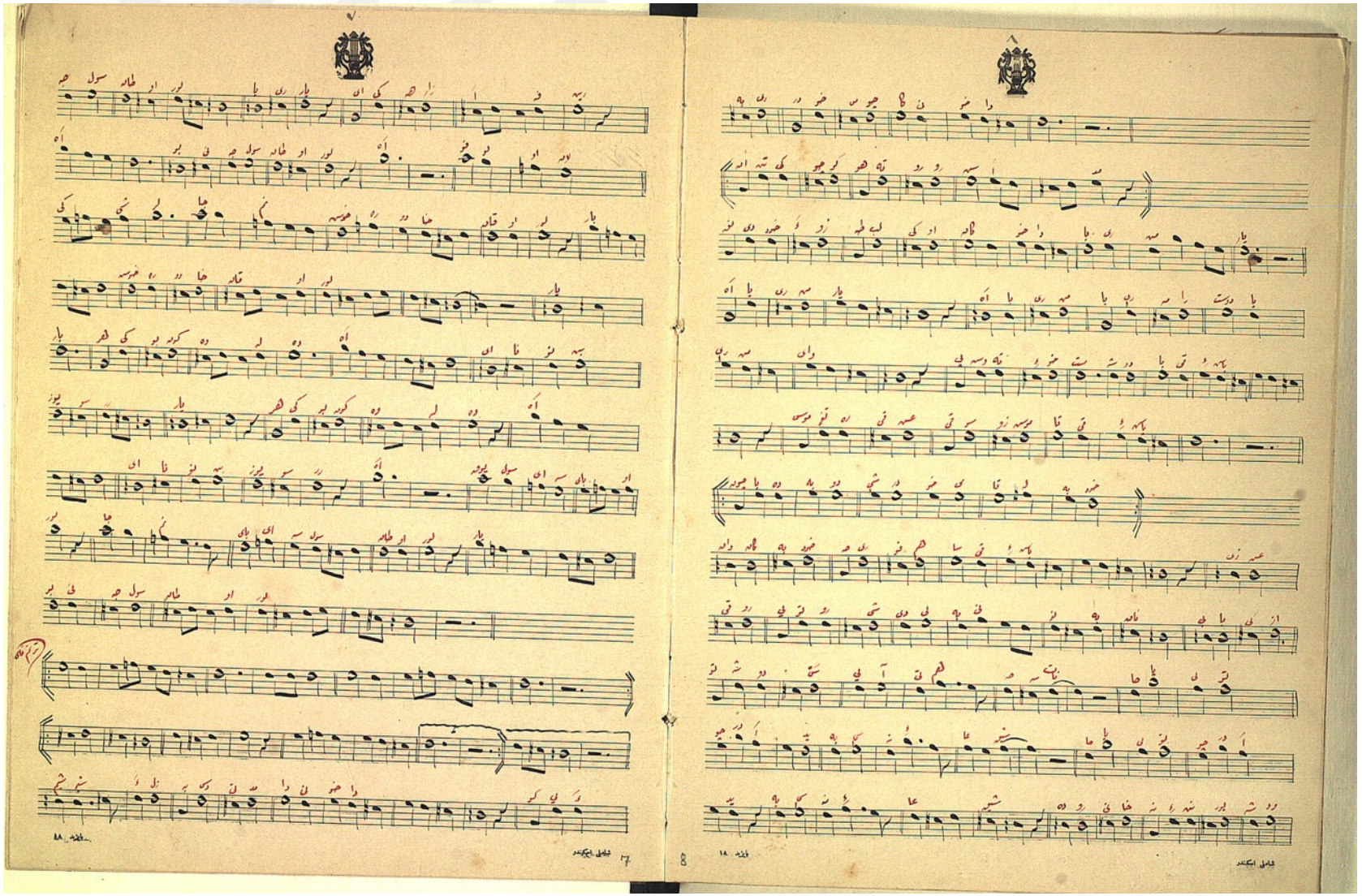
EK F

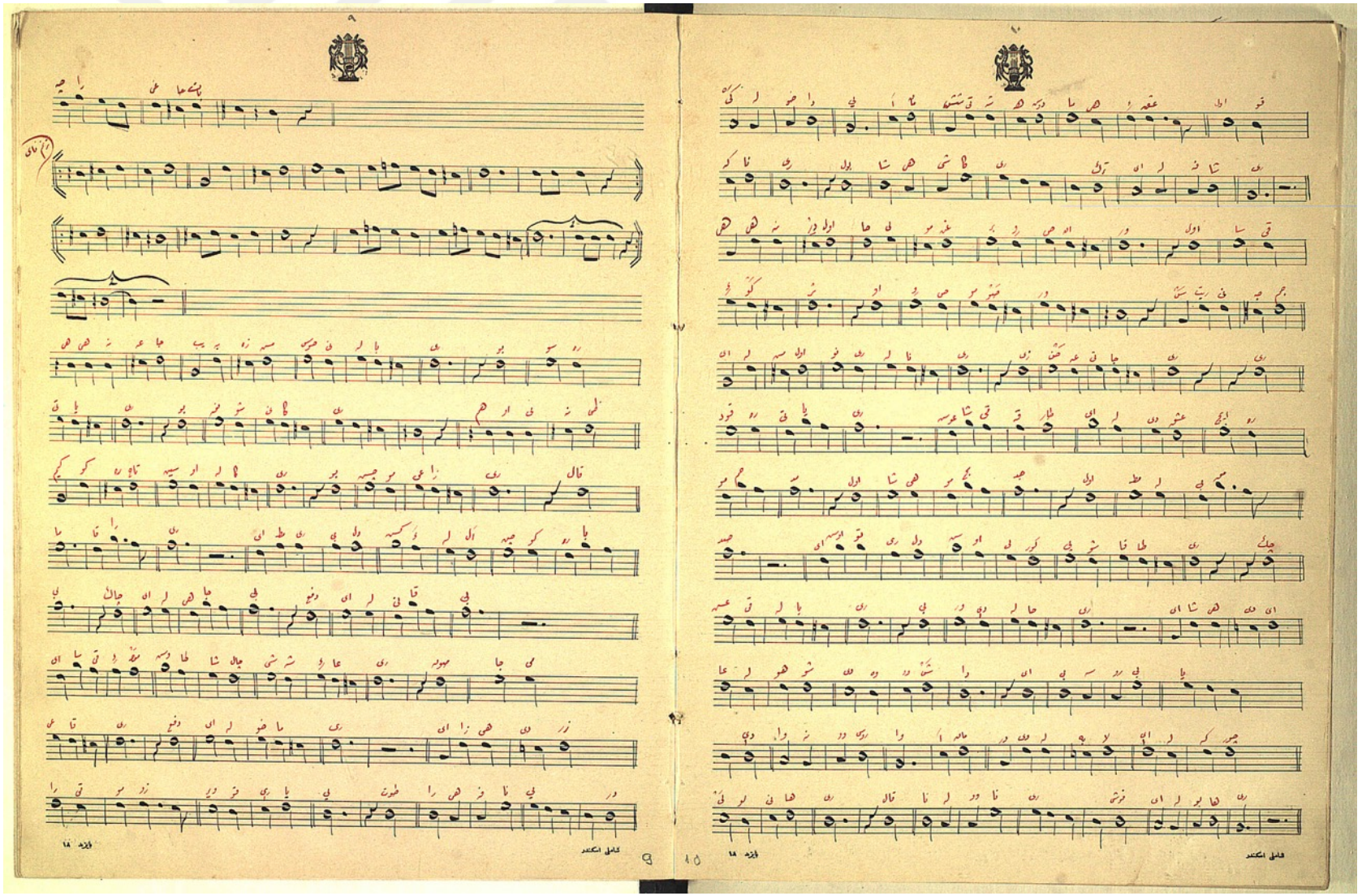

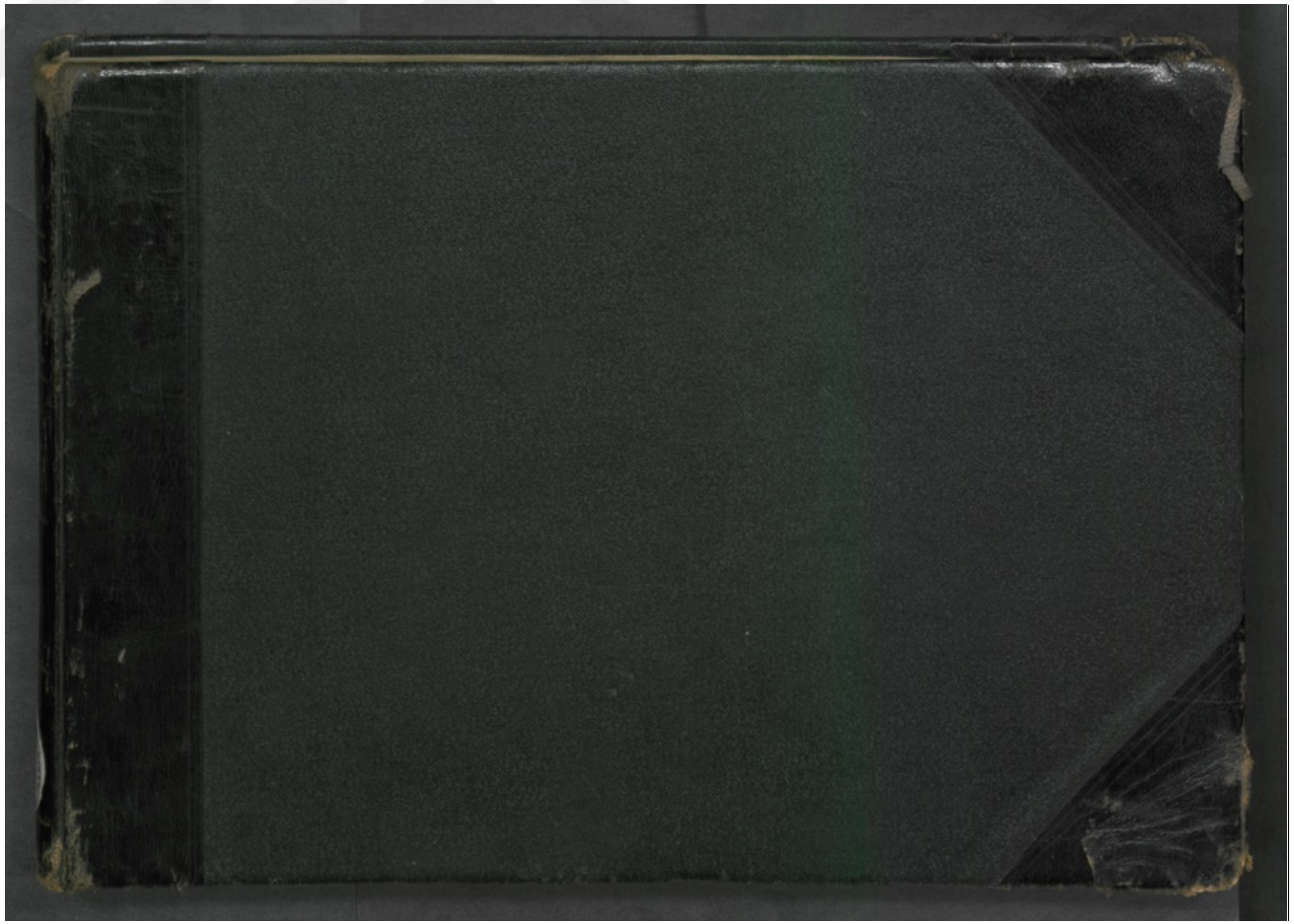

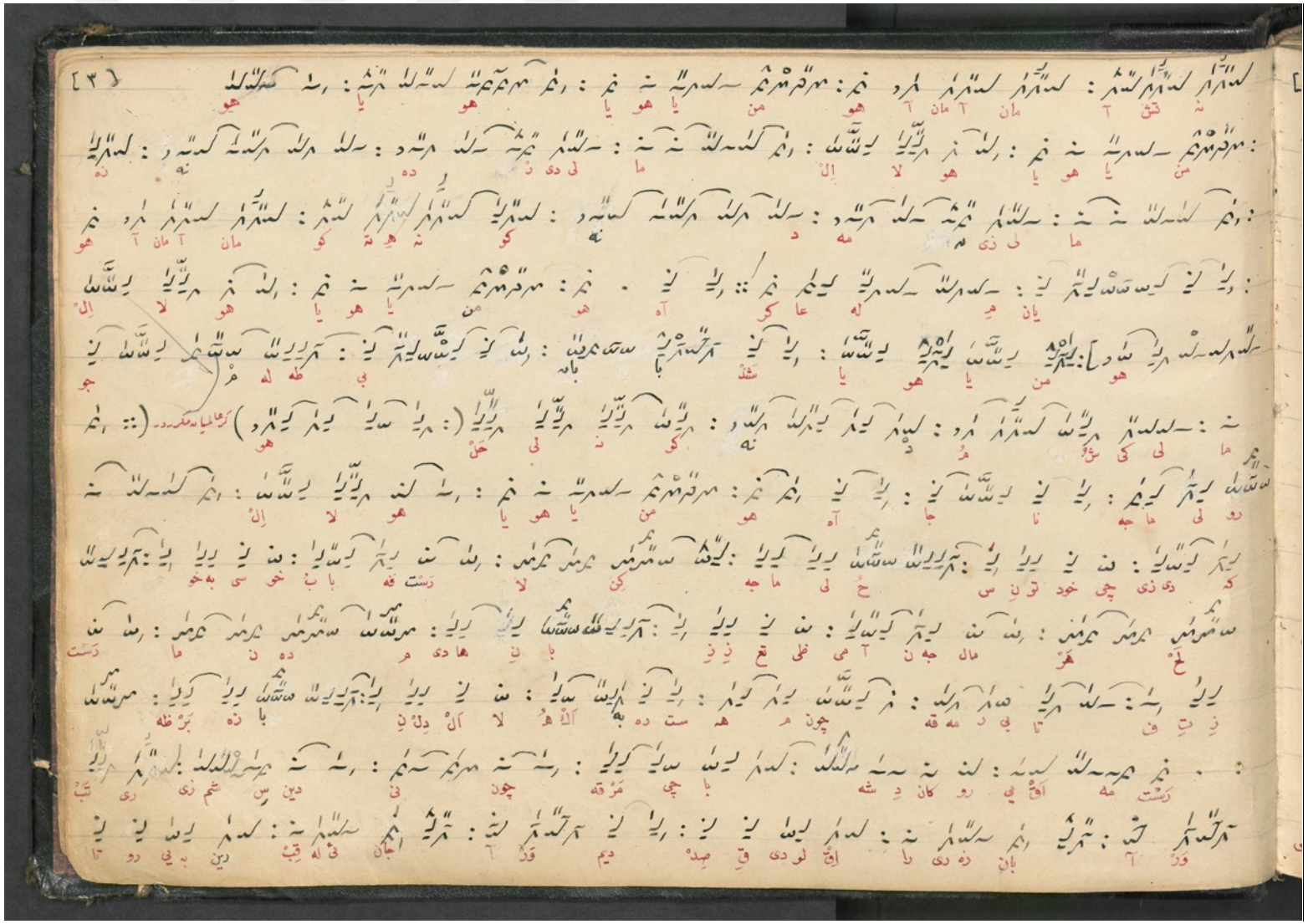

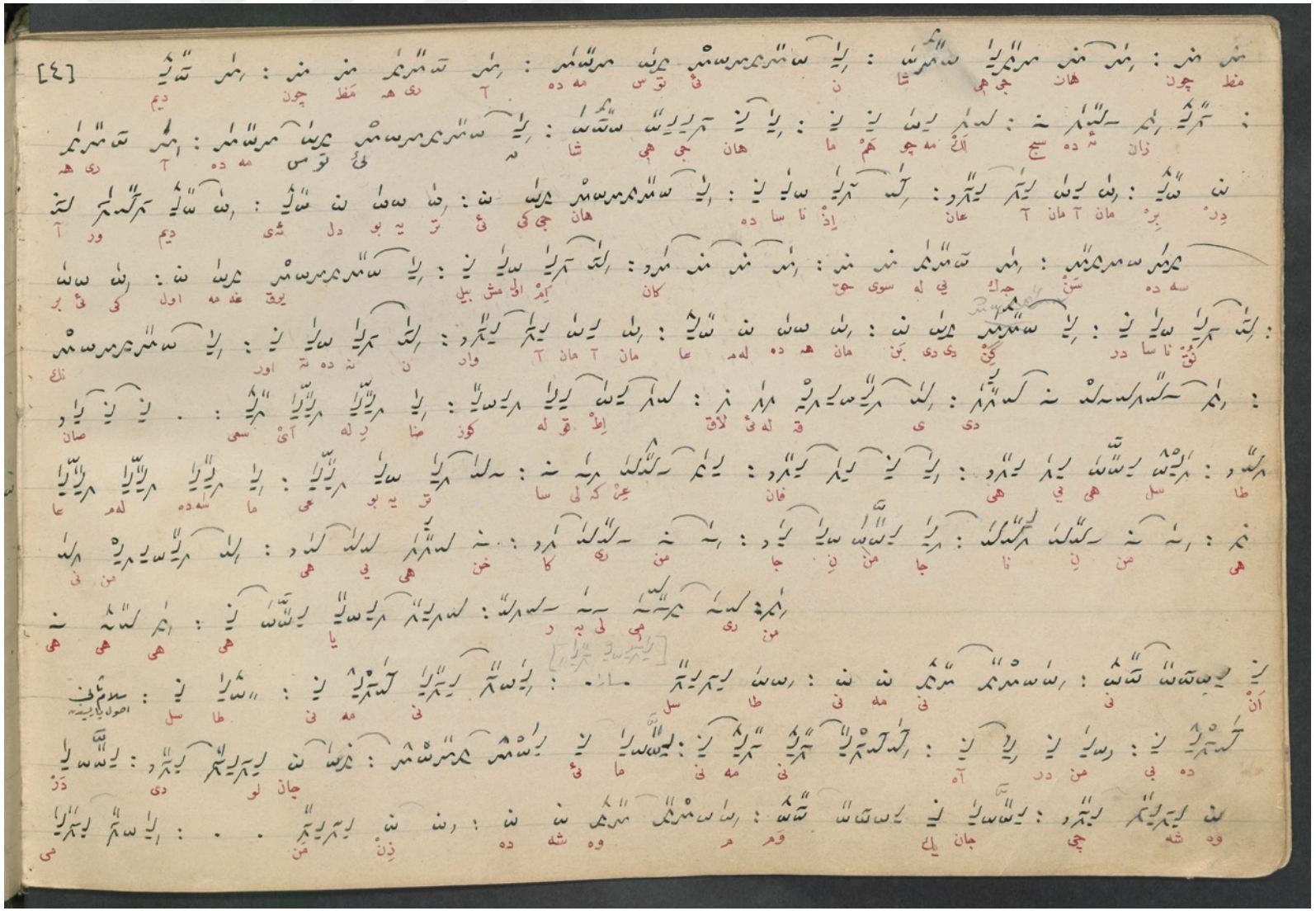

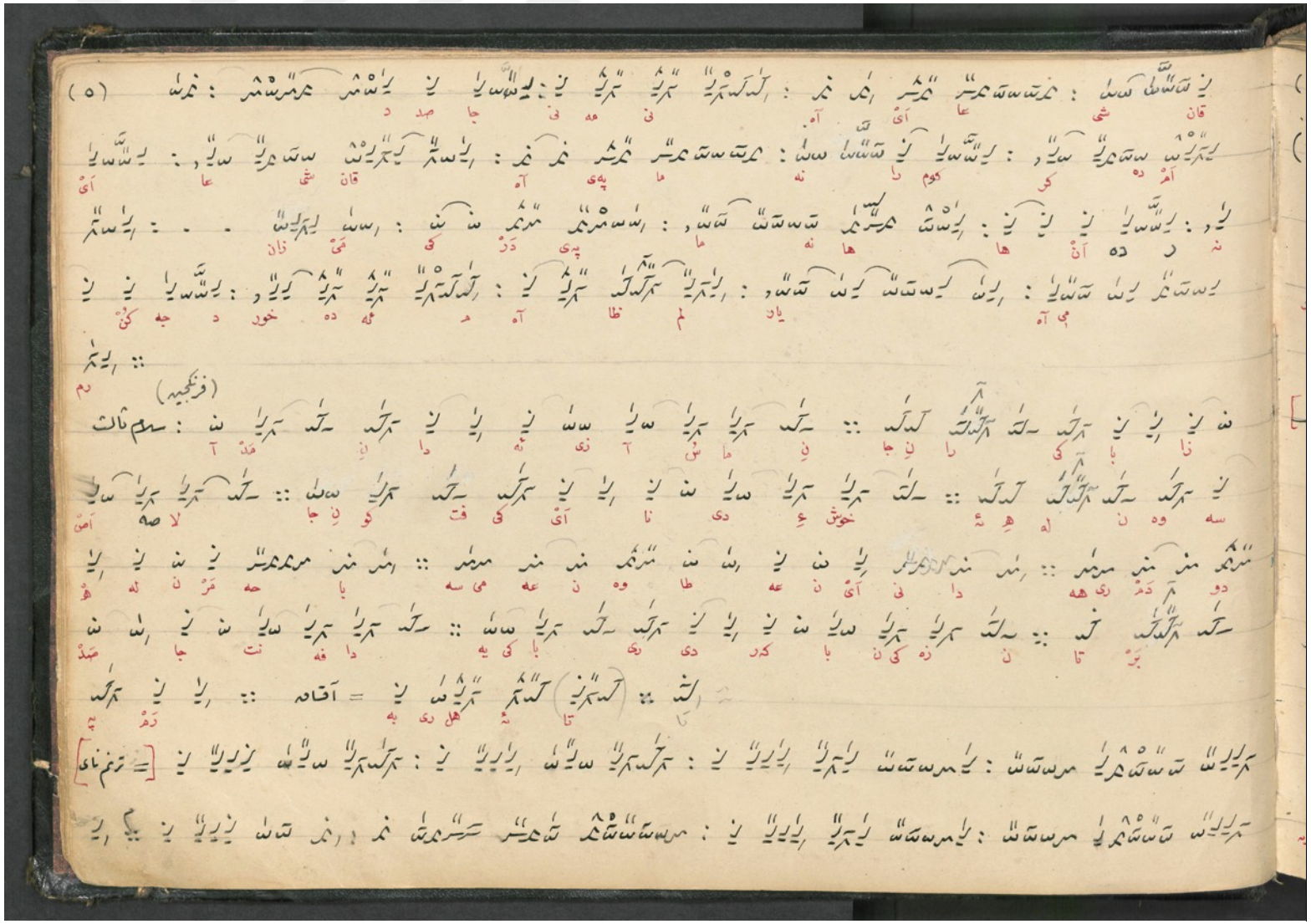
EK F

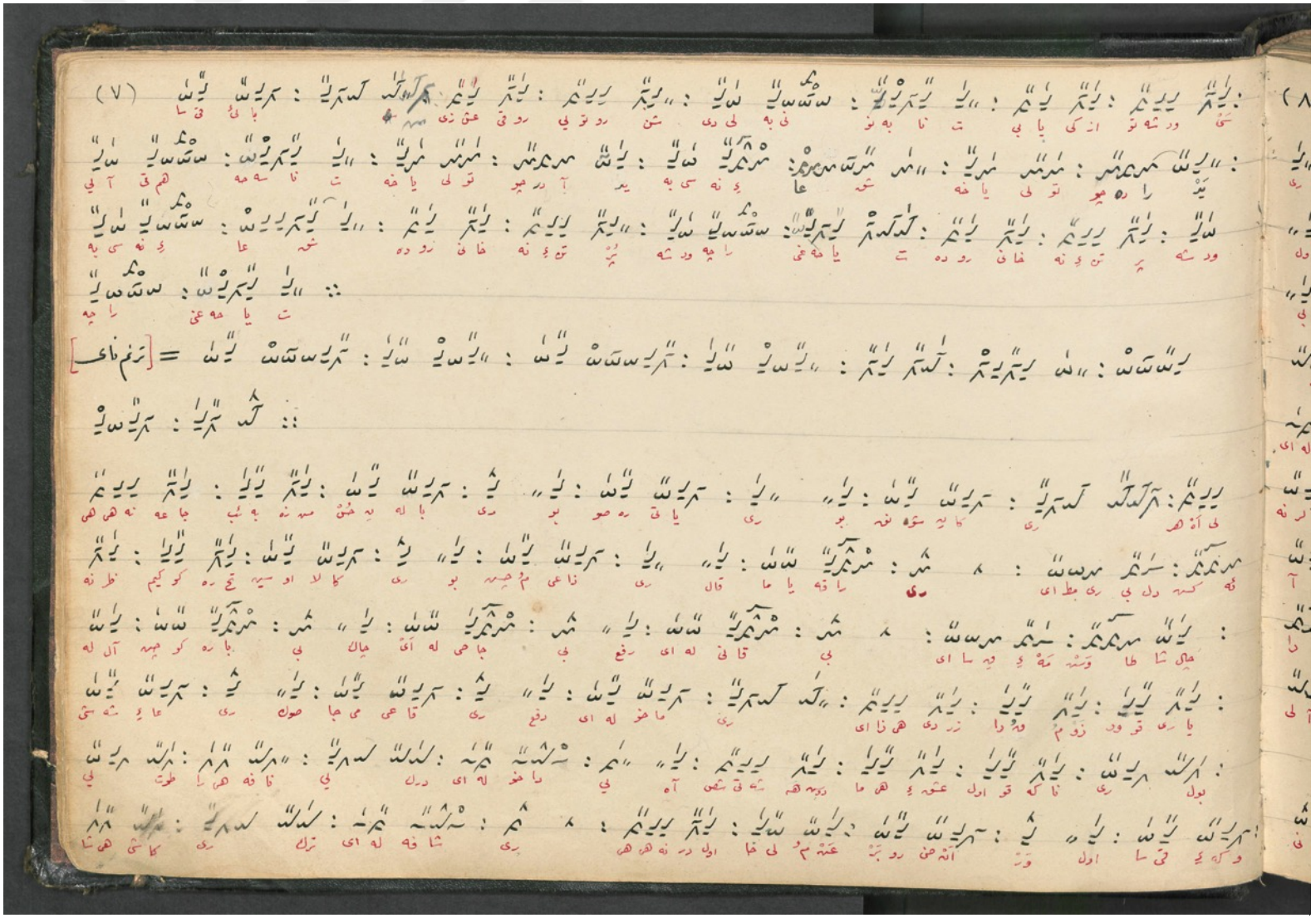

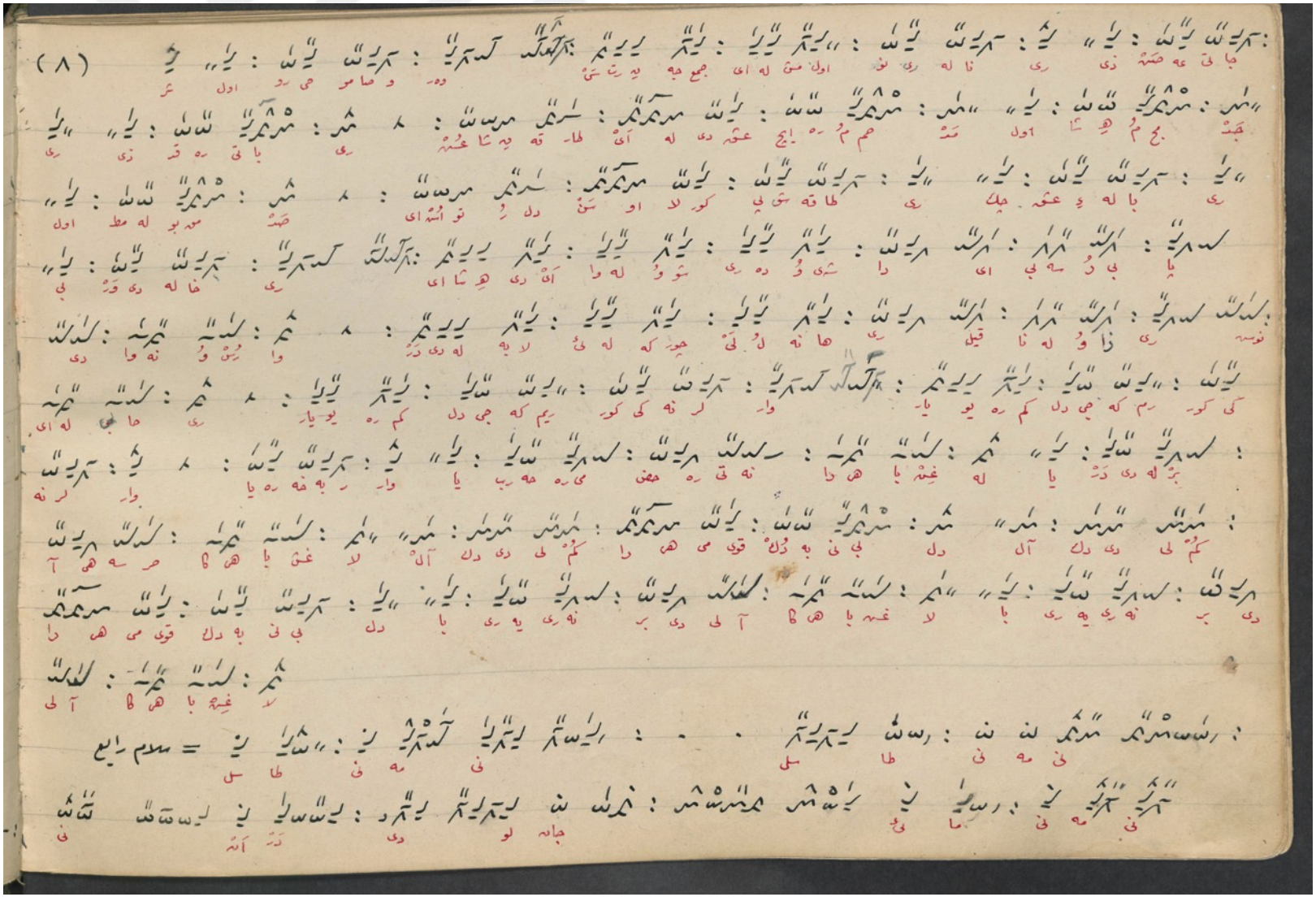
نایی عثمان دده نک دویک اصولنده راست آیینی شریفی

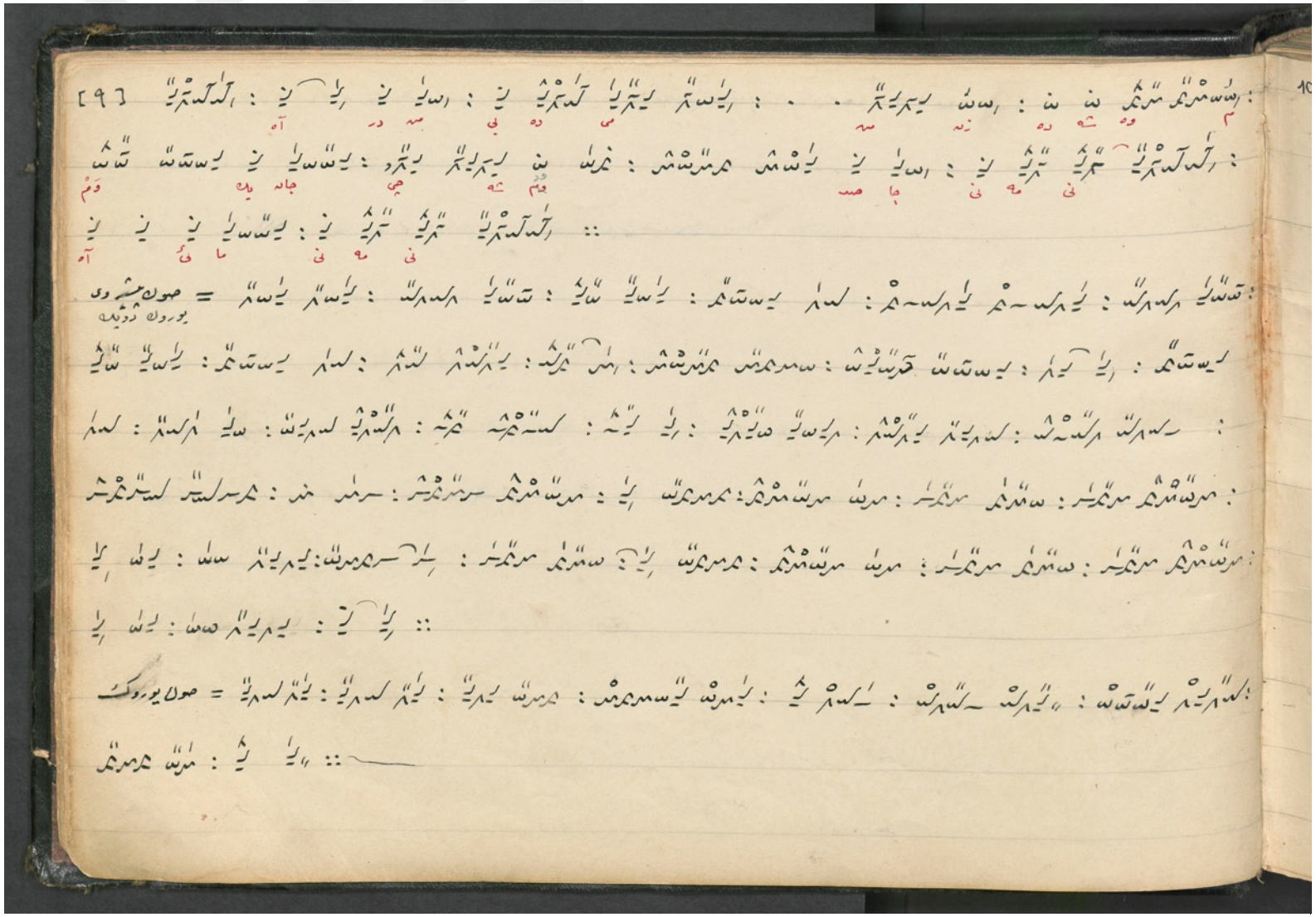

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Merve ÖRENÇ

Doğum Tarihi ve Yeri : 29.07.1990 Nagold

E-posta : orenc@itu.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2008-2010, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü
- **Lisans** : 2010-2015, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Müzik Teorisi Bölümü
- **Yüksek Lisans** : 2016 - , İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Teorisi ve Kompozisyon Programı